

NOSTALGIE

Cartea despre care se cuvine să ne ocupăm în aceste sumare rânduri ne duce cu gândul, ne reaminteste de vestita mapă a pictorului polonez (?) Isaher Ber Ribac, operă de artă plastică intitulată „Main orem șteit a ghedeheinis”, adică „Sărmanului meu țirgușor, o pioasă amintire”. Tot astfel, dar sub altă formă, a scrisului și a cuvintului și nu a pregnant-expresivelor tuse de creion litografic, (ne)scriitorul Nicolae Zahacinschi — farmacist, din cite aflăm, dar și erudit colecționar de artă populară — scrie și publică, într-o excelentă ținută tipografică, dar pe a dumisale cheltuială, o carte care, așa cum ne-o spune pagina ei de deschidere, e dedicată părinților autorului și minunatului pământ al Mihăilenilor din „Țara de Sus”, o carte nostalgic-confesiv intitulată „Mihăilenii de altădată”.¹

Dar, încă înainte de a enunța cite ceva (măcar) din cuprinsul celor 139 de pagini ale acestei elovente cărți, ne îngăduim să adăugăm un anume corectiv amintitei dedicații. Cartea este, de fapt, dedicată și celor peste cinci sute de locuitori ai Mihăilenilor, cuprinși în acel expresiv „Tabel nominal de evidență și ocupațiile capilor de familie înainte de cel de-al doilea război mondial (pe străzi și numere de case)”, cum, de pildă, Anea Iordache, pensionar, Hamsie Ițic, negustor, Bilbă Dumitru, lucrător olar, Bănescu Ilie, circiumar, Silțer Iosef, dogar, Șfart Iancu, negustor, Beraru Ițcu, cărmărar, Cheațălă Smil, stoler, Naftelberg Avram, zugrav, Roităr Avram, căruțaș, Svart Avram, negustor, Butală Moșe, prăvăliaș s.a.m.d....

„Mihăilenii de altădată”. Cam dificil este să te desprinzi de textura cărții; nu numai de sentimentul nostalgic pe

care-l comunică cuprinsul ei, mai ales celui care-și are obirșia în ștetul moldovenesc, dar și de rădăcinile și încrengătura unei istorii care adesea era grosolan falsificată. Din aceste motive se cuvine a folosi, mai ales, citate directe din al ei cuprins.

„Mihăilenii de altădată”. Nașterea acestui fost țirg a fost consfințită prin Actul Domnesc iscălit de Alexandru Moruzi Voievod, în 1792. Intemeiat pe îndubitabile documente², autorul ne readeuce în epocă: „...avind ca exemplu înființarea Fălțiceniilor, pe moșia Soldănești, care aducea proprietarului venituri frumoase, (moșierul C. Mares, proprietarul moșiei Vlădeni) s-a gândit să facă și el un țirg asemănător pe malul Molniței. Pentru asta, în afară de oameni din partea locului, a crezut că ar fi bine să fie aduși negustori din Bucovina și Galiția, oameni cu experiență și cu legăturile comerciale, care, de altfel, erau nelipsiți de pe la țirgurile și iarmaroacele noastre”.

Moșierul cheamă la el citiva dintre aceștia și „...între ei s-a urmat un dialog prezentat imaginar, însă în marginile adevăratului istoric. Nu mai stați pe gânduri (i-a îndemnat moșierul). Norodul de pe aici îl cunoașteți de cînd tot veniți pe la noi. E blajin, harnic și bun la suflet. Va trage foloase de pe urma țirgului. Iar cu voi o să închei o învoială prielnică pentru amîndouă părțile”.

Discuția, ca să nu zicem tocmеala, a fost, se pare, cam anevoioasă, dar, în cele din urmă, oamenii au ajuns la învoială. „Unul din ei, de pildă, a întrebat: «Și ce se întimplă dacă nu ne place acolo?»». La care i s-a răspuns că fiecare e liber să rămîna sau să plece oricînd dorește. Altul voia să știe ce folos trage proprietarul «de la treaba asta». A aflat că proprietarul ia «bezmin», adică chirie anuală pentru locurile pe care se clădesc casele, dughenele, grajdurile, hambarele; că are venituri de la vinzarea băuțurilor, a păcurii, a pînii, a cîrnii și altele. La «altele» s-a cam strimbat din nas, dar, observa un măcelar, carne fără oase nu se află. «Dar cine o să plătească bezminul pentru sinagogi, baie, cimitir?» se îngrijește ci-

neva și află că toate cele ce țin de nevoile credinței nu plătesc bezmin”.

Nu la de-a gata, ci în plin cîmp, în condiții destul de vitrege, în bătaia vînturilor, a soarelui dogoritor și a ploilor vara, în plesniturele viscoalelor și ale gerurilor iarna, evrei cheamă de moșierul Mares să întemeieze un țirg, un așezămint orășenesc, oarecum sat, deocamdată, dar care curînd va deveni o unitate urbană, au purces la săpatul temeliiilor. „De cum au ajuns, stolerii și dulgherii s-au pus pe treabă, au tocmit ajutoare locale și au ridicat case și dugheni, hambare și grajduri, au săpat beciori, fîntini, au așternut ulițe și ulcioare. În același timp, s-au înălțat sinagoga și baia... și gata țirgul!”. Dar... „Cum va fi fost truda oamenilor, lupta lor, demersul lor constructiv într-un astfel de spațiu, pe un pămînt ce trebuia — în toată cuprinderea lui — trezit la viață, modificat, umanizat, ridicat la civilizație? Se pot închipui, în imagini dramatice, de Far-West, carele și căruțele pionierilor dejugînd în cîmpia goală”.

Stăruind, cu imagini de un emoționant patetism, dar de un convingător verism, asupra acestor temerare încercături, autorul cere: „Să ne întoarcem însă la oamenii care, în acest cadru grandios, dar sălbatic, au porait asprul război al întemeierii, al transformării naturii, al supunerii și umanizării ei. Au fost, precum am văzut, o mină de negustori și meșteșugari evrei și, alături de ei, cei ai locului, țărani moldoveni, truditorii pămîntului, ei înșiși cu mari iscusințe în treburi industriale (ca olărie, sau ca lucrutul lemnului)³, ca unii pe care solul nu-i prea îndestula cu belșug (...)”.

Truda oamenilor începe să dea roade. „Țirgul crește. Casele stau smîrnă ca soldații. Acoperișurile nu-s de paie, ci de scîndură sau de șindrilă. Noaptea ard citeva felinare (...) Se taie ulițe noi, se munceste în ateliere, se vinde marfă în prăvălii, se face cărușie obositoare pe drumuri proaste”. Pînă și boierul Mares își face, și el, conac la marginea țirgului. „După o generație, Mihalache Sturdza avea să cumpere țirgul (...) Fiind dominitor al Moldovei, i-a dat numele său, Mihăileni, și a încercat să-l ridice la rang de capitală de ținut în lozul Dorohojului”.

În condiții asemănătoare țirgului Vlădeni, adică viitorul Mihăileni, înființat în 1792, menționează N. Zahacinschi, tot în acea vreme au luat ființă alte șapte țirguri: Fălțiceni (1780), Moinești (1781), Trifești (1790), Burdujeni (1792), Adjudul Nou (1794), Negrești (1796), Mamornița (1799).

Prin vrednicia locuitorilor săi, țirgul Mihăileni, fostul Vlădeni, se dezvoltă, se dezvoltă prosper. Se dezvoltă prosper prin truda unor oameni, evocă autorul, care „au avut, s-ar părea, o zestre de preț, mai prețioasă decît banii, decît pămîntul, decît avuția materială: inteligența”.

IOSIF H. ANDRONIC

(Continuare în p. 5)

Concurs internațional de harpă

Concursul internațional de harpă din Israel — inițiat de A. Z. Propes în 1959 și desfășurat trienal — a anunțat startul celei de-a IX-a ediții, care se va ține la Ierusalim între 9 și 21 iulie 1985. În urma selecțiilor, un număr de 36 de concurenți sînt admiși în faza finală, care va coincide și cu lucrările celui de-al doilea Congres Mondial al Harpiștilor, ce se va desfășura tot în Israel. Primul clasat va primi o mare harpă de concert, marca „Lyon & Healy”, și va participa împreună cu Filarmonica israeliană sub bagheta maestrului Zubin Mehta; al doilea clasat va primi „Premiul Rosenbloom”, în valoare de 5000 de dolari; „Premiul A. Z. Propes”, în valoare de 3000 de dolari, va reveni celui de-al treilea clasat, iar „Premiul Pearl Chertok”, în valoare de 1250 de dolari, va fi înminat celui de-al patrulea clasat. Un concert al laureatilor îi va reuni pe toți cei patru cîștigători, cărora li se vor încheia contracte pentru concerte și înregistrări. De asemenea, laureații vor primi și „Medalia de Onoare” creată de Marc Chagall. Pentru detalii suplimentare, adresați-vă la următoarea adresă: Harp Contest, P. O. Box 29313, Tel Aviv 61292 Israel.

Rămînind în sfera competițiilor, anunțăm că în curînd se va lansa noua ediție a concursului trienal de cor „Zimria”, la care pot participa coruri din întreaga lume. Neîfiind o competiție în obisnuitul sens al cuvîntului, corurile vor cînta fiecare aparte, urmind ca, după prezentarea programelor individuale, să aibă loc un concert al tuturor corurilor reunite.

DISTINCȚII

Primarul capitalei Uruguayului a înminat lui Shalom Shefer Premiul Montevideo pentru eseul său „Esența spirituală a Israelului”.

Prof. Mihael Sela, președintele Institutului Weizmann din Rehovot (Israel), împreună cu profesorul Louis Chedid (de la Institutul Pasteur din Paris) și Edgar Lederer (de la Academia de Științe din Franța), au fost distinși cu „Prix de l'Institut de la Vie”, care se acordă biennial de către „Fondation d'Electricité de France” pentru „cerceări strălucite în domeniul efectelor produse de mediul fizic, biologic și chimic asupra omului și asupra vieții acestuia”. Ceremonia s-a desfășurat la Lille (Franța).

„Jewish Welfare Board” a atribuit prestigiosul său Premiu „Frank L. Weil” pe anul 1984 celebrului Isaac Bashevis Singer — laureat al Premiului Nobel pentru literatură —, pentru „distinsa lui contribuție la promovarea culturii iudaice”.

Recent, s-a stîns din viață, la numai 67 de ani, poetul israelian AMIR GILBOA, deținător al Premiului Israelului pentru poezie și al Premiului Bialik.

Viața lui Amir Gilboa, nu numai ca „biografie”, ci ca exemplaritate umană, ca împlinire, sau ca „împlinire într-o ființă”, cum afirmă un filozof contemporan, e indisolubilă de opera sa; face corp comun cu ea nu doar ca valoare de aceeași esență, ci constituind una și aceeași valoare. Tot ce face omul Amir Gilboa se repercutază asupra poetului. Ce sînt oare poemele „Cîntec de dimineață”, „Am știut în vis” decît metafore ale propriei Alia? Asistăm la punerea în mișcare a Ideii: „Un om se trezește în zori și se simte popor și pornește la drum”.

Gilboa nu este un filozof în accepția contemplativă a noțiunii, ci adevărat urmaș al înțelepților Talmudului. Există în poezia lui Gilboa o pendulare între subiectiv și obiectiv, de la binele individual la binele colectiv și invers: „Am știut în vis că visul nu ca un vis o să zboare. / Am știut în vis că visul îi viseză zeci de mii. /... Și dimineața aurește lumina. Am deschis ochii. Iată-l în fața mea. Ierusalimul. / Și văd, văd cu zeci de mii de ochi”.

De la momentul renașterii naționale, resimțit prin filtru personal și transpus pe ecranul vast al istoriei unui popor, Gilboa — rămînind în același perimetru, plăcîndu-i jocul legănării între limitele vieții proprii și cele ale vieții în genere, comunicarea dintre regnuri — traversează spre ideea vesniciei renașterii a naturii, a tot ce-i viu. Este, într-un fel, o replică iudaică la horatianul „nu voi muri cu totul, / am ridicat un monu-

ment mai tare ca bronzul”. Gilboa nu pune mai presus poetul, ci omul, nu opera, ci întreprinderea ființei trecătoare cu viața atotbiruitoare, indiferent de forma, de materia sau care se înfățișează simțurilor noastre. Gilboa nu se simte un exilat în univers, ci, urmaș al Psalmistului, vede o altă lume, care-l continuă, un alt orizont, în plasma căruia se realizează. Perspectiva omenescului se lărgeste, prin interpretarea gravă, împăcată cu ordinea firii, cald-sensibilă, a noțiunii de ghilgul (reîncarnare). Să fi fost aceasta o prefigurare a destinului, un prezentiment indefinit al

AMIR GILBOA

morții, care avea să-i taie trunchiul puțin după jumătatea totalei împliniri? „Pe cărarea aceasta, desigur, nu voi mai trece. Acum / îmi voi apăsa palma pe scoarța copacului. /... Unde voi fi cînd respirația verde și scurtă / a miinilor mele și a celui de după mine se vor împreuna / în respirația verdului vesnic”.

Poezia lui Gilboa face dovada unei moralități, a unei conștiințe etice, cu o forță care urcă din cărțile profetilor. „Preface-vor săbiile în fiare de pluguri și lăncile în cosoare. Nici un neam nu va ridica sabia împotriva altuia și nu va mai învăța meșteșugul războiului”. Glasul aspru, virtos al lui Ișaiahu se metamorfozează, prin milenii, la Gilboa într-unul gracil, cu suavități de clopoțel de argint. Picturii naive îi este congenă rafinata naivitate a versurilor

poetului modern: „Lăncile cavalerilor atingeau cerul / și caii erau foarte mîndri de asta. / Și eu desenam cîi mîndri și drepți / fără cavaleri, / fără lănci”.

Există în poezia actuală israeliană, care s-a debarasat de excesele romantismului, un titanism juvenil, sub forma conștiinței talentului spîrgător de canoane, trăind în perfectă simbioză cu un gust pentru arhaic, pentru story-ul biblic, căpătînd, retrospectiv, un alt drept la viață decît la-avut în statul antic iudeu, în Diaspora și înainte de Holocaust. Disponibilitatea lui Gilboa pentru acest spirit de frondă, creator de valori, se manifestă, de pildă, în poemul „Ithac”: pămîntele este cel ce se sacrifică — sau, mai bine zis, este sacrificat în 6 milioane de exemplare —, pentru ca urmașul său, continuatorul, identitatea sa tină să trăiască. Aceași stare tensionată, același laconism, același tragism împovărat de durerea unui popor, strîns în sute și mii de ani, tragism luminat însă de puterea, de profunzimea aceleiași originare credințe, asupra căreia timpul nu a avut nici o putere, răstoarnă metafora Akedei, îmbogățind-o print-o receptare a spiritului de jertfă dintodeauna nu numai al „mamei evreice”, cum spune cîntecul popular, ci și al tatălui evreu pentru copilul său.

Amir Gilboa se distinge prin faptul de a fi marcat poezia israeliană contemporană cu sigiliul indelebil al personalității lui, cu triumful reverberației de sensuri noi acordate trăirilor personale, cit și celor transmise prin intermediul solidelor studii biblice și de istorie națională.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Descoperiri la Tfat

Mulți turiști care vizitează Israelul fac un popas la Tfat, așezare situată printre colinele Gailului. În 1972 am fost pentru prima oară în Tara Sfântă. Atunci am vizitat, la Tfat, vechile sinagogi ale cabalistilor și m-am rugat la mormintele lor, în faimoasele vechi cimitire. La sfârșitul zilei am făcut turul orașului, cu autocarul, care mă ducea pe străzi cu asfaltul ud de ploaie, iar cineva din grupul nostru de tineri a început să cînte... „A spus Rabi Akiva: Fericit ești tu, Yisroel... Cine te purifică? Tatăl tău din Ceruri!”. Și întregul grup a început să cînte plimbându-se pe străzile Tfatului.

Peste un an am fost invitat, de cițiva prieteni, să petrec un Șabat la Tfat. Am intrat într-o curte mică, comună pentru trei locuințe și am urcat scările casei lui Ari Zal Shul. O lampă cu petrol răspîndea o lumină blîndă. Era un semn că Ari Hakadosh și discipolii lui se pregăteau să întîmpine Șabatul. A fost un Șabat unic. Ca într-un vis, multe detalii îmi sînt acum neclare, dar impresia pe care mi-a lăsat-o a fost deosebită. Este greu de crezut că acești oameni își trăiesc întreaga viață între zidurile acestei așezări. Existența capătă un înțeles special cînd locuiești într-un oraș străvechi. Cunoșcînd marii legistatori și cabaliști de prin anii 1500, care au pășit pe străzile acestui oraș, nu poți să nu resimți existența ca și cum ai respira un aer rarefiat la înălțimi montane. Aici te poți întîlni cu spiritul gigantilor gîndirii iudaice de-acum 400 de ani și poți atinge și lua cu tine în eternitate) liniștea Șabatului.

Un nou suflu de viață evreiască în Turcia

Viața comunitară din Istanbul s-a înviorat în ultima perioadă, odată cu modernizarea vechilor instituții iudaice și cu o participare mai intensă a tineretului la acțiunile întreprinse de comunitate.

Din cei 23.000 de evrei din Turcia, peste 20.000 locuiesc în Istanbul, circa 2.000 în Izmir, iar restul sînt împrăștiati în comunitățile din Ankara, Edrine, Cankkale, Adana și din alte orașe turcești.

În ultimul timp, diverse instituții religioase, sociale și culturale iudaice din Istanbul au fost restaurate și modernizate. Astfel, spitalul evreiesc „Or Ahaim” — vechi de 86 de ani — a fost dotat cu aparatură modernă, căminul de bătrîni și-a mărit capacitatea la 81 de locuri, liceul evreiesc a primit noi materiale didactice, efectivul său fiind de 320 de elevi, iar sinagoga de rit askenaz a fost restaurată. Șase cluburi evreiești și-au reluat, de asemenea, activitatea, la bătrîna de vară din insula Burgaz a primit în acest sezon, în fiecare serie, cîte 65 de copii, provenind din familii nevoase.

Consiliul comunitar are în plan înființarea unui nou Centru comunitar în partea asiatică a orașului Istanbul, unde locuiesc 1.000 de familii evreiești. Aici se află o sinagogă și un club.

În Istanbul există 22 de sinagogi, dintre care sinagoga „Ahrida” are peste 600 de ani vechime. Tineretul evreu din acest oraș a înființat grupuri teatrale și corale, care dau spectacole în cluburile evreiești. De asemenea, s-a constatat un interes crescînd al tineretului față de cultura în limba ladino.

În Turcia nu există, practic, antisemitism, această țară fiind mîndră de faptul că timp de secole a tratat evreii de aici într-un mod prietenesc, iar în timpul Holocaustului i-a apărat de teroarea nazistă.

Șef Rabinul Turciei, David Asseo, menține legături strînse și prietenești cu autoritățile de stat, care i-au dat concursul în repetate rânduri. Odată cu reînnoirea unui guvern democratic și civil în Turcia, reprezentanților comunității li s-a dat posibilitatea participării la întruniri internaționale ale organizațiilor evreiești. În Israel se află circa 80.000 de evrei originari din Turcia, iar fiecare familie de evrei din Turcia are cel puțin cîte o rudă printre aceștia.

Peste cinci săptămîni m-am reîntors în Statele Unite. În primăvara lui 1981 am revenit la Tfat. Orașul se primenise. Tinerii schimbaseră aspectul vechii cetăți. Copiii cu percuțări se jucau pe străzi. Au fost înființate noi *yeshivot*. Am continuat să fiu surprins, fiindcă venisem într-un Tfat necunoscut. M-am îndreptat spre casa lui Ari Zal Shul și, în locul lui, am dat de un tînar. Am înghețat. Ne cunoșteam unul pe celălalt. Era vechiul meu camarad de studii care se stabilise în Eretz Israel în urmă cu cițiva ani și-l dădusem, simplu, „dispărut”.

— Mai am un pat în dormitor — mi-a spus fostul coleg. Poți locui la mine. Sînt sigur că va fi O.K. cu Rosh Kollelim nostru. El este, de asemenea, un pionier al Torei în orașul acesta. A venit aici în urmă cu cițiva ani, din Bnei Brak, pentru a întări studiul Torei. Aici lucrează la Yeshiva „Nachalat Naftali”. Vino să i te prezint.

Am urcat într-o clădire veche, vizavi de casa lui Ari Zal Shul, unde se făceau renovări ample. Într-o cameră mare, folosită ca *Beit Hamidrash*, mai mulți tineri ședeau și învățau. Prietenul meu m-a condus către unul dintre ei, înalt, cu o barbă cenușie și ochi scînteietori. Stringîndu-mi mîna cu căldură, a spus: „Bun venit la Tfat!”.

Am vizitat din nou mormintele faimoșilor cărturari din trecut. Pe fiecare piatră de mormînt ardea o lampă cu petrol. Am rămas surprins de aceasta. L-am cunoscut ulterior pe inițiatorul acestei acțiuni, Mordehai Shehabo, îngrijitorul *mikvei* și al cimitirului.

— Îndeplinesc această muncă voluntar — mi-a spus. Provin dintr-o familie care locuiește la Tfat de mai multe generații. Sînt profesor de fizică. Dacă am văzut că acest loc sfînt e neglijat, am început să muncesc pentru restaurarea cimitirului.

Doi ani mai tîrziu, soția mea și cu mine ne-am propus să ne petrecem vara în Eretz Israel. Am venit să locuim la Tfat.

Orașul a continuat să crească în timpul absenței mele. La poalele colinei se ridicase un nou cartier, „Kiryat Ma'or Chayim”, unde am închiriat un apartament pentru vară. În Orașul Vechi fusese construit un frumos cartier nou în jurul originalei sinagogi „Ari Sefaradi”. (Sînt două școli „Ari”!) Sute de familii, tineri și bătrîni, au venit să se stabilească la Tfat. Au fost înființate o serie de *yeshivot* și *kollelim*. Eu insumi am găsit Yeshiva „Nachalat Naftali” mult extinsă, cu elevi veniți aici din Israel, America, Anglia, Franța... „Coroana Torei” a fost restaurată în acest oraș sfînt.

Vineri seara am dansat un dans ha-sidic, în cerc, în jurul lui Beit Hamidrash și am salutat Șabatul cu „Lecha Dodi”. Ne-ar fi putut auzi Rabi Shlomo Alkabetz, compozitorul acestui imn renumit în întreaga lume!

În dimineața de Șabat m-am urcat pe colina Orașului Vechi, ca să-mi fac rugăciunea ca unul din mulțimea unicului *mingamim*, care are loc în fiecare săptămînă în vechea școală din Tfat.

Majoritatea prietenilor noștri n-au înțeles de ce veneam în Israel în mod special pentru Tfat. Nu sînt sigur, dar ceva mă atrăgea acolo ca un magnet. Am mărturisit aceasta unui prieten care locuiește acum în Orașul Vechi din Tfat. M-a dus la fereastra casei sale, mi-a arătat priveștiștea munților împăduriți ai Gailului și mi-a zis să respir adînc. S-a întors spre mine și mi-a spus: „Talmudul ne spune că Meshiah va apărea în Tfat și va merge de aici la Yerushalayim. Presupun că vom fi speriați cînd îl vom întîlni primul”. Apoi mi-a arătat o mică grădină din spatele casei, unde se aflau un smochin și viță de vie, ale lui, simboluri ale păcii și ale liniștii. „Aici, în Tfat, a adăugat el, simți *menuchas ha Nefesh*, roaua sufletului. De ce altceva are aici omul nevoie în viață?”.

MOSHE ENGLANDER

EVREII NEGRI DIN RUSAPI

În localitatea Rusapi, la circa 150 km de Harare, capitala statului Zimbabwe, există o comunitate de negri care susțin că sînt evrei, că sînt descendenți direcți dintr-unul din cele zece triburi pierdute ale evreilor și care au răcit prin Africa după cucerirea regatului Iudeei de către Nabucadnețar.

Comunitatea de la Rusapi era compusă din vreo 8.000 de suflete, dar numărul s-a redus în timpul războiului contra regimului lui Jan Smith; în prezent sînt vreo 2.000.

Conducătorul comunității, pe nume Zecharia, a declarat unui corespondent al publicației „Jewish Chronicle” că „Evreii negri din Rusapi” ar fi originari din S.U.A. Unul din „rabinii” lor a părăsit America, cu vreo 50 de ani în urmă, și s-a stabilit într-un sat rhodesian, denumit Enkeldoora (acum Chivhu). Acolo el ar fi organizat o comunitate. Prin anii '40, membrii ei s-au mutat la Rusapi, unde au construit un templu și au practicat riturile lor religioase în cadrul unei comunități de sine stătătoare. Ei respectă, după tradiția iudaică, Roș Hașana, Iom Kipur și Pesahul. Întrebat de corespondent, Zecharia n-a știut mai nimic despre sărbătorile de Șavuot și Sucoț. El s-a adresat „Consiliului Central al deputaților evrei sud-africani” pentru a obține cantitatea de matzot necesară pentru Pesah.

Horowitz octogenar

Celebrul pianist Vladimir Horowitz a împlinit, la începutul lunii octombrie, 80 de ani.

S-a născut la Kiev și provine dintr-o familie de melomani. Concertul de debut l-a dat la vîrsta de 13 ani. Era deosebit de talentat. La 19 ani a cucerit publicul cu 21 de concerte, fără a cînta o singură operă de două ori. Dar, ca virtuoz, s-a impus într-un mare turneu de concerte în Europa (1926). După doi ani a debutat la New York, cu același succes.

Vladimir Horowitz a avut o bogată activitate concertistică, executînd opere de mare dificultate, în general rar abordate de pianști. Este foarte apreciat de iubitorii muzicii.

Confuzie în cercetarea Arcei lui Noe

O cercetare privind Arca lui Noe, pe muntele Ararat, în estul Turciei, întreprinsă de trei americani, a provocat mai mult confuzie decît speranță.

Confuzia a fost determinată de o declarație făcută presei din Ankara de către dl Marvin Steffins, directorul Expedițiilor Internaționale (International Expeditions) din Monroe (Louisiana), în care se afirma că expediția a găsit, pe versantele de sud-est ale muntelui, ceea ce se crede a fi Arca lui Noe și a prezentat eșantioane, probe, care, a declarat el, vor fi analizate în Statele Unite.

Patru zile mai tîrziu, dl Steffins a comunicat reporterilor din Istanbul că declarațiile sale au fost greșit înțelese și că nu a intenționat să spună că a găsit Arca.

El a spus că deține probe de rocă și lemn, pe care ar fi fericit să le predea celor în drept să le studieze.

Mai înainte, dl Merkerren Tascioglu, ministrul culturii din Turcia, răspunsesse primei declarații a dlui Steffins, potrivit căreia acesta ar duce în Statele Unite obiectele găsite, pentru evaluarea lor, precizînd că, în conformitate cu legile turcești, obiectele cu caracter istoric nu pot fi scoase din țară.

Între timp, un alt explorator, dl Ron Wyatt, de la Organizația Internațională de Cercetare (International Research Organization) din San Diego (California), a declarat, la o conferință de presă, la New York, că a găsit bucăți de lemn fosilizat, despre care crede că ar fi ră-

mășițe ale Arcei și care ar trebui minuțios cercetate.

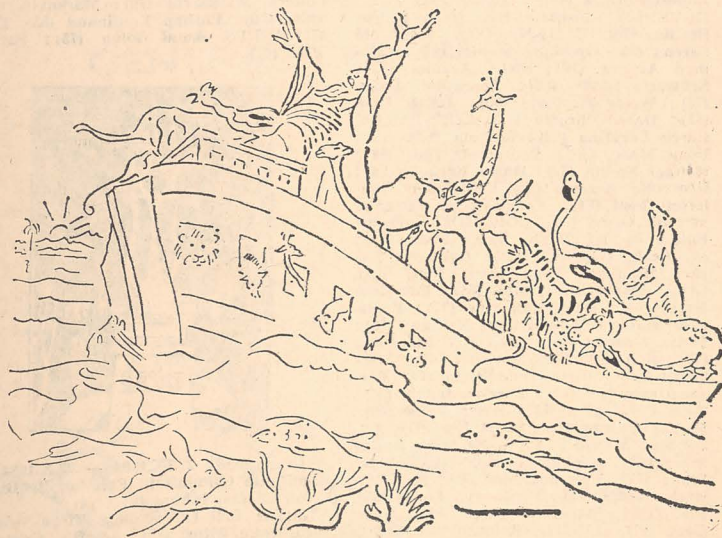
Totodată, el a afirmat că a luat probe de pe o pantă care are forma unei bărci, la 5.200 de picioare înălțime, pe muntele Ararat. Wyatt a subliniat că forma și măsurile corespundeau cu cele consemnate în Cartea Genezei.

Confuzia a devenit mai mare atunci cînd dl Steffins a afirmat că nu are nici o informație despre cele constatate de

dl Wyatt. Cei doi cercetători au fost împreună la începutul expediției.

Al treilea explorator, fostul astronaut James Irwin, președintele lui „High Flight Foundation”, și-a terminat cercetarea fără nici un rezultat. El a promis că se va reîntoarce, anul viitor, să-și continue cercetările.

SAM COHEN
Istanbul

Amedeo Modigliani purta cu demnitate si mindrie pretioasa povara a iudeitatii sale. Artistul o simtea mereu. Uneori il obseda. Dovada, afirmarea galgioasa, nu o data, a apartenentei sale la Poporul Cartii. A fost auzit spunind: „Trebuie sa-mi amintesc mai des ca sint evreu.”

Afirma ca ar descinde din Spinoza, ceea ce, chiar daca era o inventie, exprima mindra constiinta a apartenentei sale la o aristocratie a spiritului, acea aristocratie a carturarilor evrei care au pazit si au sporit, de-a lungul milenilor,

glijani zberia la ei: «Ascultați, eu sint evreu și vă...».

Intre timp, odata cu legenda lui Modi, se naște și opera modiglianescă. Pentru zămisirea ei a consacrat mai puțin de 5 ani din viața sa, între 1915 și 1920. În 1917 întâlnește prima și ultima dragoste a vieții sale. Trăiește, alături de blândul inger blond de 19 ani, Jeanne Hébuterne, o sublimă și sfișietoare poveste de dragoste. Odata cu fericirea dragostei depline, Modi face acum cunoștință și cu frenezia creației inspirate de geniu. În trei ani pictează peste 300 de portrete, multe dintre ele adevărate capodopere. Personaje prelungi, cu orbitele goale, cu capetele înclinate puțin într-o parte, purtând parca întreaga povară a suferinței

(Chagall, Soutine, Kisling ș.a.), Modi este, poate, glasul cel mai pur, mai limpede și mai melodos.

Lirismul, iată, deci, dimensiunea esențială a artei lui Modigliani. A spus-o el însuși: „Voi făuri o cupă și această cupă va fi receptacolul pasiunii mele.” Lirismul ebraic, de aici vin senzualitatea nostalgică, dulceața tristă a chipurilor modiglianesti, tristețea picurind asupra lor ca bătaie unui ceasornic al destinului. De aici vin deschiderea umană spre dragoste, compasiunea fraternală pentru cei umili și în suferință. Ca și în unele pagini din Biblie, putem citi pe chipurile omenesti din tablourile lui Modigliani tensiunea launtrică a celui care vrea să înțeleagă ceea ce e de neînțeles, a celui care, cu îndărătnicie, pune și își pune întrebări, stînd față în față cu uritul, cu singurătatea, cu absurdul.

În ultimii săi ani, bătaia de aripi a genului se împletește cu bătaia de aripă a ingerului morții. Modigliani îi spune într-o zi din ultimul său an de viață, prietenului său Soutine: „Sint bolnav. Să crăpi, asta nu-i nimic, trebuie să cumperi dreptul de a crăpa. Totul se cumără, totul se plătește. Să crăpi după ce ai făcut ceva. Să crăpi sub piatra pe care o vei fi sculptat”.

Intr-o zi, a fost văzut, la o masă de restaurant, cu capul pe umărul Suzannei Valadon, mama lui Utrillo, plîngînd, cu ochii închiși și fredonînd un vechi cîntec evreiesc, o rugăciune pentru morți. A fost, poate, momentul cînd cel singur și dezrădăcinat și-a regăsit rădăcinile. Mai avea de trăit o săptămîna.

Moare la 25 ianuarie 1920. La cimitir, în fața gropii deschise, un rabin șalmodia rugăciunea pentru morți.

Jeanne Hébuterne, cea care continua să-l adore și după moarte, n-a avut puterea să-i supraviețuiască. S-a sinucis în ziua funeraliilor.

Pictor al durerii mute, mocnite, al purificării prin spiritualitate, Amedeo Modigliani a dat el însuși o uluitoare definiție a artei sale: „Eu caut o sinteză stimulatorie a formelor omenesti, într-un fel de deznădejde întăritoare”. În aceasta constă, poate, înaintea de toate, esența artei lui Modigliani: „deznădejde întăritoare”. Și, oare, nu în această deznădejde întăritoare stă și forța multor pagini din profeții noastre?

Patetismul profetic se întîlnește, peste milenii, cu tulburătorul „patetism iudaic” care răsună cu o tonalitate inconfundabilă în concertul artei moderne.

Acum, la centenarul nașterii lui Modi, n-ar fi rău să ne oprim puțin și să meditam la ceea ce el a scris pe unul dintre desenele sale: „Viața este un dar, al celor puținți pentru cei mulți, al celor care știu și au pentru cei care nu știu și nu au”.

ZOLTAN TERNER

CENTENAR AMEDEO MODIGLIANI

„Portret de tinără fată” (1916)

comoara spiritualității iudaice. „Modi îmi recita — își amintese Ehrenburg — sonetele italiene ale lui Immanuel din Roma, poet evreu din secolul XIV, versuri sarcastice, amare și totodată pline de admirație față de viață”. Iar una dintre prietenele lui, Nina Hammett, își amintese momentul primei sale întâlniri cu Modi în felul următor: „Veni țintă la mine și-mi spuse bătîndu-se în piept cu degetul: «Eu sint Modigliani, evreu, Jew»».

La Paris, Modigliani își striga originea în toate ocaziile. Iată una dintre ele, evocată de un prieten: „Doi tipi făceau caz public, la cafeana, de antisemitismul lor. Propriindu-se la masa celor doi, cunoscuți specialiști în cionăgeală, Modi-

din lume. Priviri de copil de o puritate absolută, învăluite într-o undă de indiciabilă sfială și de o stranie nedumerire. Planează asupra acestor melancolice personaje din tablourile modiglianesti, ca și în universul karkian, un inexplicabil sentiment de culpabilitate. Chipuri cu privirile întoarse spre înăuntru, confundate în tăceri pline de interogații neliniștite, purtînd cu discreție povara încercărilor spirituale, a tensiunilor interioare.

Opera lui Modigliani se încadrează într-un capitol aparte al artei moderne, „Școala de la Paris”, dominată de o trăsătură care a fost numită „patetismul iudaic”. Dintre toți cei care ilustrează, cu strălucire, această primă manifestare evreiască „de grup” în arta plastică

Povestea tragică a „nefericitului pictor din Montparnasse” e un capitol din mitologia artei moderne. Modigliani a fost aureolat de legendă deoarece personalitatea sa, viața sa, opera sa sint exemple pentru un destin marcat, am putea spune, de o triplă condiționare tragică: condiția umană, condiția de evreu și condiția de artist.

Dubla dezrădăcinare, umană și evreiască, resimțită cu întregul ei tragism, precum și venic nepotolita sete de viață, de dragoste și de frumusețe, trăită cu o intensitate aproape dureroasă, iată o posibilă „cheie” a misterului operei modiglianesti.

S-a născut la 12 iulie 1884, la Livorno, într-o familie de evrei sefarzi. Mama lui, ființa care a avut influența decisivă asupra viitorului artist, era o femeie cultivată, plină de noblețe. Bunicul Isaac a marcat și el personalitatea micului Dedo, cum i se spunea în familie. Acest bunic era un om îndrăgostit de filozofie, inițiat în Talmud și Cabala, poliglot. Sub influența mamei sale și a bunicului Isaac, tînărul Dedo înghite cu sete nenumărate cărți de poezie, filozofie, istoria artei. Din universul său spiritual nu lipseau nici Talmudul și Cabala.

În 1906, cînd descindea la Paris, avea 22 de ani, știa aproape de pe rost „Divina Comedie” a lui Dante, recita din memorie mii de versuri de Villon, Leopardi, Baudelaire, Rimbaud, era un flăcău bine făcut, frumos. Iată un portret pe care i-l face un prieten din acei ani: „Avea un chip foarte frumos, în care o anume rezervă lupta cu verva spontană. Își rotunjea bine frazele, vorbea o franceză foarte frumoasă. Avea un ris înfundat, scurt, neclar. Era drept, era bun. Nu lingusea pe nimeni. Era curajos. Cînd l-am cunoscut, Modigliani avea aceeași simplitate care însoțește atât de bine măreția, calitate ce-l caracteriza mai mult ca oricare alta. Era evreu și o spunea în gura mare.” (Ch.-A. Cingria).

Decis să se dedice picturii, se stabilește în inima boemei pariziene din acel timp, Montmartre.

Acest băiat evreu, cu părul ca pana corbului, era o ființă destul de complicată. Era capabil de o infinită tandrețe, dar și de gesturi dure sau care păreau dure. Vesel, seducător, pătimaș, dar lipsit de ceea ce la Paris se cheama „spirit”. Inzestrat cu o inteligență sculptoare, se exprima, însă, cu incetăneală și era destul de zgîrcit la vorbă. Spirit critic, uneori de o ironie caustică, era, totuși, o ființă de o puritate angelică. Era susceptibil și mindru, rareori făcea confidențe. Deși o ființă patetică, animată de o nepotolită sete de viață și de creație, era în fond un singuratic.

Dintre cei care îl vedeau pe tînărul seducător, cu tinuță aristocratică și ochi neobișnuit de strălucitori, aproape nimeni nu bănuia că era ros de o boală necruțătoare. Mîndra „lebadă din Livorno”, cum fusese supranumit, se pri-

DECESE

În trimestrul III/1984, în comunitățile evreiești din țară au fost înmormîtați:

- ARAD. Markovits Ella (82); Helmer Henric (76); Avram Rozalia Elisabeta (49); Füllöp Serena (86); Falikovits Maurițiu (76); Weiss Blanca (81); Stern Alexandru (79). BACĂU. Șmil Bruha (77). BOTOȘANI. Herșcovici Estera Ghizla (77). BIRLAD. Katz Betty (79). BUZĂU. Lupescu Anica (89). CIMPULUNG MOLDOVENESC. Fischer Elise (80); Lehrer Bertha (74). CLUJ-NAPOCA. Grossfeld Serena (85); Ornstein Aurelia (88); Salmon Aurora (76); Stein Aranka (75); Schwartz Lazăr (85); Rosenthal Jakab (75); Weiss Elisabeta (80); Jakab Jenő (81); David Nicolae (71). CONSTANȚA. Bercu Carolina (74); Ravuna Beia (80); Derj Marc (50); Pomerantz Idel (82); Helfgot Freida (87); David Rachela (84); Groswald Herman (82). CRAIOVA. Gherlter Iosif (81); Petropolache Melania, născută Gross (66). DOROHOI. Cojocaru Entă (70). FĂLTICENI. Iancu Thary (64); av. Lazăr Grinwald (84); farmacist Lazăr Offenberg (80); Strui Șmil (85). IAȘI. Rosenbaum Tauba (83); Faerstein Israel (94); Davidsohn Isac (77); Poplicher Haia (75); Spitzer Nathan (53); Moise Manase (81). LUGOJ. Gross Hugo (81). ORADEA. Elek Erzebet (84); Markovits Andor (89); Klein Sandor (74); Berger Alexandru (78); Brenner Jakab (85); Roth Parascchia (78); Weisz Tibor (69); Farkas George (62); Segal Leo (92); Fogel Șarolta (63). PIATRA-NEAMȚ. Antler Iancu (68); Axelrad Nathan (77); Zalman Lazăr (77); Petreanu Saul (80). PITEȘTI. Rozin Agata (85); Rabinovici Lazăr (85). PLOIEȘTI. Marcovici Adolf (83); Lupu Haia (77). REȘIȚA. Reichenbach Eugen (79); SATU MARE. Glück Eugenia (72);

- dr. Samuel Andrei (72); Lerner Mayer (67). SIGHIȘOARA. Blau Nandor, TIMIȘOARA. Kohn Ernest; Philip Emanuil (79); Galambos Margareta (82); Veisler Teodor (76); Bauer Emanuil (73); Schön Elisabeta (81); Dozsa Andrei (75); Herczegh Ioan (71); Gaspar Toma (46); Weisz Viliam (66); Grosz Adalbert (77); Magyar Elena (77); Fellner Walter (69); Schwartz Hermann (99); Kohn Ernest (66); Katz Saloman (90); Schutz Tiberiu (74); Gál Gheorghe (75); Brauch Rozalia (81); dr. Rimoczi Alexandru (81); Geiringer Sarolta (98); Krausz Ladislau (71); Soltész Margareta (79); Markovits Sarolta (79); Philipp Ferdinand (85). TIRGU-MUREȘ. Antal Iolan (75); Farkas Béla (62).

În perioada 27.IX.1984 — 22.X.1984, în cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmormîtați:

- Griler Beti (75 de ani), Tîrgu-Neamț; Munteanu Mina (88), str. Gh. Cristescu 5; Calef Nisim (75), Craiova; Conu Gus-

- tav (82), B-dul Chimistilor 86; Lucacer Ernestina (70), str. Ion Ghica 1; Zwiibel Ana (82), str. Piscului 11; Sigol Sura (89), str. Reconstrucției 10; Klarfeld Nusu (80), Calea Victoriei 95; Rabinovici Samoil (75), Aleea Barajului 3—5; Firman Elize (65), Leibovici Ghizela (78), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Kofler Rașela (89), Cămin „Martin Băluș”; Lupu Rîca (75), str. Popa Tatu 28; Moisescu Rașela (76), Craiova; Blum Seindla (80), B-dul 1 Mai 198; Cauffman Jacques (89), Rimnicu Sărat; Semering Barbara (94), str. Somesul Rece 11; Pecinic Avram Ițic (77), str. Prisaca Dornei 6; Brucher Moritz (84), Calea Griviței 74; Grünstein Moise (86), Dorohoi; Cleinerman Tîrla (86), str. Hîrșova 41; Melamed Raia (81), Calea Victoriei 112; Sternberg Reghina (79), B-dul I. G. Duca 24; Lerner Mișu (59), Calea Victoriei 62; Goldenberg Sara (91), str. Aleea Cotescu 13; Alhasid Georgeta (73), str. Ștefan Furtună 59.

Cu mare durere, aducem la cunoștință trecerea unui an de la moartea scumpei noastre matusi

FANY LIEBERMANN
Vatra Dornei
fostă salariată silvică

Te vor plînge toată viața
Bianca, Paul

Simon — soț, cumnatele, cumnații și nepoții, zdrobiți de durere, anunță decesul scumpei și iubitei lor

ZINA ACELBRAT
Piatra-Neamț

ființă excepțională, pe care o vom plînge toată viața.

Marcu și Moiaș, frați, împreună cu familia Hârjoi, anunță, cu profundă durere, încetarea din viață, la 17 august a.c. (19 Av 5744), a dragului lor

ANTLER IANCU
Piatra-Neamț

Îi vom păstra vesnică amintire!

Constanați, Adelia — fiică, Ady — nepot, Carol — ginere, împreună cu familiile Freilich și Ferencz, anunță, cu neșpusă durere, zguduitorul sfîrșit al iubitei lor

GHIZELLA FREILICH
69 de ani
Orăștie

Ciobotaru Elza, soție, anunță, cu profundă durere, împlinirea a trei ani de la decesul regretatului ei soț

CIBOTARU BERNHARD
Galați

Un gînd pios pentru sufletul lui bun și generos!

Fiul, nora, nepoții și familiile inrudite anunță, cu durere, încetarea din viață, la 10 septembrie 1984, a iubitelui lor

IOSEF SCHWARTZ
ceasornicar din Botoșani

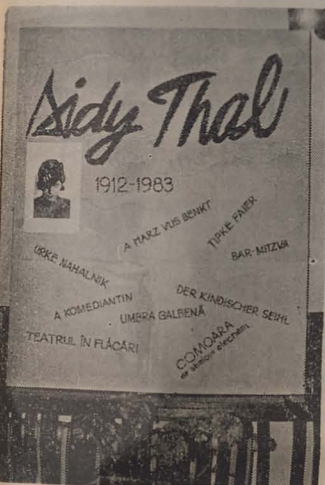
A fost înmormîtat la Cimitirul Giurgului din București. Fie-i memoria binecuvîntată!

Tony, soție, aminteste, cu aceeași durere, că s-au scurs trei ani (17 Tîșri) de la pierderea dragului ei

ROZEN LAZAR
fost consilier al Comunității din Botoșani
Nu te voi uita niciodată!

SEARĂ SIDY THAL

Această comemorare ar fi trebuit să fie o aniversare. Avea toate datele pentru aceasta. Cum să comemorezi ceea ce e poate mai viu decât însăși viața: teatrul? Cum să intrupei într-o voce toată bogăția de gesturi și mișcări, de priviri și zimbete, toată complexitatea Actorului? Și totuși, se poate! Și totuși, o mare acțiivă cum a fost Sidy Thal și se relevă și din voce, și din evocare. Atunci când cei care realizează evocarea sînt atît de implicați în subiect, cum au fost „conferențiarul” noștri din seara de sim-bolizată 20 octombrie a.c., atunci cînd evocarea devine omagiu, devine recunoștință, se intruchipează apoi în cîntec — totul sub privirea lucidă, ușor mirată, dar dominatoare a Sidei Thal... din portret. Doar din portret, dar atît de prezentă în inimile tuturor, chiar și ale celor care nu-au cunoscut-o, n-au văzut-o niciodată, pentru că din iubirea și admirația „marturilor oculare” ai marii doamne a teatrului evreiesc s-a-ntrupat imaginea.

Afiș de la expoziția „Sidy Thal”

Imagine căreia, într-un fel de dialog al generațiilor, realizatorii seriei Sidy Thal au știut să-i dea lumini și umbre, evoluție în timp, viziune globală și de detaliu, într-un cuvînt, viață.

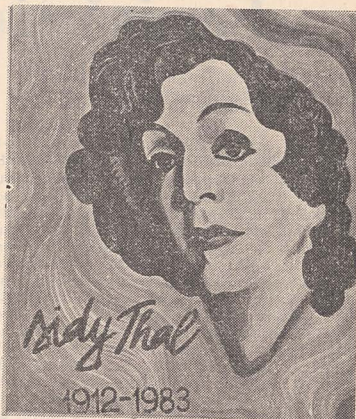
Și cînd vorbim de realizatorii acestei neuitei serie, se cuvine să numim, în primul rînd, pe cel care n-a apărut pe scenă, dar a fost sufletul ei, truditul modest care a inițiat spectacolul, i-a pregătit eșafodajul, a pus la dispoziția actorilor o parte din partituri și texte de cîntece, a procurat, din colecție proprie, benzi magnetice, după cum s-a îngrijit și de organizarea unei expoziții „Sidy Thal”, realizată de talentatul pictor scenograf Iulius Meltzer. Am numit astfel pe acest mare sufletist care este Sache Braunstein, cel despre care revista a mai vorbit nu demult (v. R.C.M. nr. 561 din 1 oct. a.c.).

Prioritate pe scenă au avut, desigur, „martorii oculari”: scriitorul Iosif Bercovi Andronic, actrița Sedy Glück, compozitorul Henry Mălineanu. Fiecare a prezentat un punct de vedere inedit: al spectatorului (avizat) — Iosif Bercovi Andronic —, al colegului — Sedy Glück —, al omului din fosă (pe vremea aceea) — Henry Mălineanu. Toți trei absorbiți de personalitatea, de magnetismul acelei actrițe al cărei nume devenise renume, după cum spunea I. B. Andronic. Și toți trei cunosători, mai mult sau mai puțin intimi, ai culiselor, adică ai muncii susținute, ai nenumăratelor repetiții, ai puterii de muncă ieșite din comun, ai exigenței cu adevărat profesioniste a acestei femei firave, cu ochi mari, cu glas modulat, creator de lumi — Sidy Thal. Spunea I. B. Andronic, vorbind de marea exigență și conștiințozitate ale Sidei Thal: „Nu o dată mi-a fost dat s-o văd pe Sidy Thal că, după terminarea repetițiilor, cînd artiștii „heider“-ului plecau, ea, perfecta maestră, se apropia, sfioasă ca o școlăriță, de Sternberg și, cu ochii rugători, îi spunea: «Hover Sternberg, dacă sîntei de acord, să mă facem o dată scena...». Și acest supliment de repetiție mai ținea cel pu-

țin încă o oră”. Iar Sedy Glück a evocat, emoționant, devotamentul total al Sidei Thal, cea care „s-a străduit să creeze un colectiv permanent” al teatrului la care lucra. Punînd pe primul plan interesul acestui teatru, „ea nu s-a temut de prezența, în teatru” ei, a unor mari actori, înțelegînd că poți fi un mare actor numai dacă ești înconjurat de mari actori”.

Evocarea nu s-a centrat exclusiv asupra personalității Sidei Thal. Aproape cu aceeași vigoare a fost chemată amintirea omului care, într-un sens, a creat teatrul evreiesc modern, realizînd o cotitură esențială în stilul de montare, de joc și în opțiunea repertorială: Iacob Sternberg. El a scos teatrul evreiesc de sub domnia „sușanelei” și a făcut din el nu numai un teatru național evreiesc, ci un gen aparte de teatru, iar prima care i s-a alăturat a fost Sidy Thal, alături de alți mari actori. De asemenea, evocarea făcută, cu farmecul său bine cunoscut, de Henry Mălineanu l-a evidențiat pe compozitorul Max Halm, creatorul marii majorități a partiturilor de la spectacolele lui Sternberg, creatorul atîtor cîntece cu care Sidy Thal a cucerit publicul evreiesc, și nu numai.

Sedy Glück, marea, reputată actriță a teatrului evreiesc, a optat, în cuvîntul ei, pentru limba teatrului, pentru limba în care a jucat și Sidy Thal, iar cîntecele pe care le-a interpretat apoi, provenind din spectacolele de mare răsunet „Commoara”, de Șalom Alehem, și „Umbra galbenă”, au răscolit inimile celor prezenți. Așa cum exegeții teatrali vorbesc despre „song”-ul brechtian, tot astfel în teatrul evreiesc cîntecul face parte integrantă din spectacol, este o formă de manifestare a sincretismului specific acestui gen. Și este normal ca generația tînă de artiști să-l preia. Tricy Abramovici a dovedit că spiritul artei Sidei Thal trăiește, se regenerează cu fiecare actor care face din teatrul evreiesc rațiunea existenței sale, care duce mai departe tradiția cîntecului și dansului, a poeziei și monologului, a multilateralității necesare teatrului evreiesc.

Emoționanta evocare a lui Leo Schadach, căreia i-a dat glas, cu o deosebită expresivitate, actorul Dan Schlanger, precum și versurile scrise de același autor la moartea artei au demonstrat, încă o dată, ce valoare au avut teatrul și slujitorii lui pentru populația evreiască din această țară. „Dulci amintiri ale copilăriei...”? Da, dar mai ales adîncă mulțumire, omagiu, recunoștință.

Marea revelație a constituit-o însă vocea Sidei Thal. Prin înregistrarea impecabilă pe care pasionatul, devotatul colecționar de „suflet evreiesc” — Sache Braunstein — o posedă și ne-a oferit-o cu generozitate, Sidy Thal a căpătat viață. Jucînd paralel rolul mamei și al copiilor, chiar personajul tatălui, cîntînd și vorbind, nuanțînd tragicele semnificații ale monologului, Sidy Thal, de peste vremuri, ne-a cutremurat. Iar nodul care i s-a pus în gît compozitorului Henry Mălineanu cînd a anunțat că ultimul cuvînt i se lasă tot mării actriței, al cărei glas a răsunat din nou în sală, a fost nodul de lacrimi al tuturor.

Dar cîntecul ei ne-a dovedit încă o dată că arta e nemuritoare, că teatrul evreiesc trăiește, că sîntem martorii, dar și datornici existenței sale. Mulțumim!

DANA CAMIL-SCHLANGER

VIZITĂ FRĂȚEASCĂ

O delegație a evreilor din Vancouver (Canada) ne-a vizitat în zilele de 23-25 octombrie a.c. Din delegație au făcut parte: Trudy și Daniel Pekarski (conducătorul delegației), Isaac Moss (director executiv al Comunității Evreilor din Vancouver), Carole și Zwi Malkin, Gayle și Alvin Rossman, Risa și William Levine.

Marti 23 octombrie, delegația a fost primită de Eminentă Sa și Șef Rabin dr. Moses Rosen, care i-a dat ample explicații asupra situației comunității noastre în trecut și în prezent și a răspuns la întrebările puse. La primire au fost de față: ing. Th. Blumenfeld, președintele Comunității Evreilor din București, prof. dr. doc. N. Cajal, șeful secției medicale a F.C.E., și prof. H. Riemer, redactor-șef al „Revistei Culturii Mozaic”.

Dornici să cunoască cît mai multe din viața evreilor din România, membrii delegației au vizitat, cu mult interes, sina-

gogi, Muzeul de istorie a comunităților evreiești din România, Căminul „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”, Căminul „Martin Băluș”, secția asistență a F.C.E. și anexele ei, cabinetul de asistență medico-socială al Comunității Evreilor din București și s-au întîlnit cu membrii formațiilor corale și orchestrale ale cursurilor de Talmud Tora. Pretutindeni, oaspeții au fost puternic impresionați de cele constatate și și-au exprimat admirația față de realizările F.C.E. și față de conducătorul ei, Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Oaspeții au fost emoționați pînă la lacrimi la vederea monumentelor ridicate în memoria kedoșimilor de pe vasul „Struma”, a kedoșimilor din pogromul legionar-fascist din ianuarie 1941 și a kedoșimilor asasinați de hitleristi, care le-au transformat corpurile în săpuni.

Joi 25 octombrie a.c., oaspeții au părăsit țara, îndreptîndu-se spre Israel.

MUNCITORI ȘI MESERIAȘI EVREI DIN DIASPORA ÎN SECOLELE AL XIX-LEA ȘI AL XX-LEA

Muzeul Diasporei Evreiești (Beth Hatefuțot) colecționează material cu subiectul de mai sus, în special în legătură cu cazurile în care numărul meseriașilor evrei era mai mare.

Se caută material care poate fi folosit într-o expoziție: fotografii, desene, schițe, documente, broșuri etc. care se referă la acest subiect.

Alte materiale relevante care interesează ar fi: informații și fotografii cu privire la asociații evreiești de meseriași, bresle evreiești, societăți amicale ale muncitorilor și meseriașilor evrei etc., precum și cursuri pentru meseriași ale evreilor, de instruire la locul de muncă etc.

Principala scop al expoziției este de a face cunoscute informațiile despre rolul muncitorilor și meseriașilor evrei.

Beth Hatefuțot apelează la toți prietenii care sînt în posesia unor materiale ce pot fi incluse în această expoziție să le trimită la adresa: „Beth Hatefuțot — The Nahum Goldmann Museum of the Jewish Diaspora, Tel Aviv University Campus, P.O.B. 39359. Tel Aviv 61392, Israel”.

Sînt solicitate o scurtă descriere a materialului și date despre perioada pe care o reprezintă. După ce se fac copii, materialul va fi restituit, dacă posesorul dorește.

CENTRALĂ ELECTRICĂ

În Israel, în vara acestui an, a fost inaugurată cea mai mare centrală din lume care transformă energia solară în energie electrică. Ea se află în localitatea Bet Haarava, la Marea Moartă, la 400 m sub nivelul mării, într-o regiune unde Soarele strălucește tot timpul anului, iar temperatura atmosferei se ridică pînă la 50° la umbră.

Centrala a fost conectată cu rețeaua electrică a țării. Ea produce 5 MW, fiind posibilă o creștere de pînă la 6 MW. În următoarea etapă a construcției se va realiza o producție de 40 MW. O asemenea majorare a producției va însemna reducerea prețului de cost per KW la jumătate.

Noua centrală electrică este rezultatul unor cercetări care au durat 26 de ani. Fundamentul acestora l-a constituit principiul acumulării căldurii solare în lacuri cu apă sărată, în care nu se amestecă cel puțin trei părturi suprapuse de apă, ceea ce se realizează numai dacă sînt aparate de vînt și de valuri. Astfel, în timp ce pătura de deasupra se încălzește pînă la 28°, în pătura de jos se produce o temperatură pînă la 100°. Aceste diferențe de temperatură sînt folosite ca surse de energie.

Centrala de la Bat Haarava va alimenta cu electricitate un mare număr de așezări din Israel.

NOSTALGIE

(Urmare din p. 2)

Ea a lucrat, ca expresie a obștii, ferindu-împotrivrile vremurilor, imobilizîndu-viclenia rapace și crudă a celor suspuși, a celor ce voiau să profite de truda damenilor, denunțîndu-le infirmitatea istorică, impunîndu-le primatul unei însușiri umane, de care viitorul a trebuit să țină seamă.

Evoluția aceasta, a unui loc unde oamenii au făcut să răsară „Un tîrg — o oște — o familie”, a fost curmată de consecințele celui de-al doilea război mondial. Evrei, urmașii aceluia care, în aspre, neasmeuit de aspre condiții, i-au pus temelii și au clădit Mihăilenii, sînt deportați, în umilînță sînt izgoniți de pe locul agoniseli lor. „Străzile trase geometrice sub Vodă Sturdza devin, în zilele războiului, niște rîuri de fum, de

cenusă, care, odată secate, se vor umple de iarbă, dînd locurilor o înfățișare dezolantă, de cimitir (...). Urbea Mihăilenilor, sub apăsarea războiului și a consecințelor lui, se rusticizează, pierde terenul istoric, cucerit cu atîta osîrdie, se reîntoarce, practic, cu niște veacuri în urmă, așteptînd, cum spune poetul: «soara vremii noi», care să-i redea și statură și înfățișarea de urbe, și forța de a pași viguros și drept pe calea unor noi și tot mai prospere înfloriri”.

Pe această cale evoluează azi, în prezent, comuna Mihăileni.

Consemnînd „Mihăilenii de altădată”, semnată de Nicolae Zahacinski, carte mult mai bogată în fapte și semnificații decît cuprind aceste însemnări, spre a nu-i atenua calitatea, am socotit necesar să lăsăm mai mult loc autorului decît recenzentului ei.

Lumină și întuneric...

(Urmare din p. 1)

Umbrele serii fac să coboare, într-adevăr, întunericul în juru-ne, însă lumina n-a dispărut pe de-a-tregul. Revărsatul zorilor proclamă triumful razelor binecuvântate ale soarelui, însă umbrele întunericului nu sînt complet risipite.

Niciodată, nici chiar atunci cînd se pare că de nicăieri nu mai licărește nici o rază de speranță, noi nu ne-am pierdut încrederea. Privirile noastre au știut că e numai seară și nu noapte, că ziua mult așteptată a eliberării va veni.

La fel, nici atunci cînd aurora dimineții ne înconjoară să nu uităm că nu e încă zi, ci numai dimineață și că umbrele nopții de odinioară n-au fost încă pe de-a-tregul risipite. Spre a preveni omenirea ca să nu cadă în întuneric, ochii noștri trebuie să rămînă deschși, atenția trebuie să ne fie trează.

Seara și dimineața אור וצל. Aceasta e viața. Omul, אדם קטן microcosmos care oglindește în taințele ființei sale acest amestec de întuneric și lumină din אור וצל marelui univers, are o nobilă și înălțătoare misiune. El trebuie să îndrepte lucrurile în așa fel încît să îndepărteze omenirea de crepusculul spre care unii ar dori s-o mîine. Întreaga sa strădanie trebuie să fie necontenit ca în acest amestec de întuneric și lumină, sensul drumului pe care pășește societatea umană să fie către marea aurora, către zările unei lumi a dreptății și adevărului.

NOAH

אָדָם בְּשֵׁר בְּנִפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכְלוּ (בראשית ט' ד')

Nu mai carnea cu sufletul său, singele său să nu-l mîncească (Genesis 9—4). Alimentația rituală constituie unul din capitele fundamentale ale legislației noastre religioase. Pentru aceia care n-au pătruns esența iudaismului, par-bizar accentul care se pune pe o serie de amănunte culinare și importanța deosebită ce se dă bucătăriei credinciosului. Cadrul acestui comentariu biblic e prea îngust spre a dezbate întreaga problemă, însă versetul sus-citat, care e cea dintîi interdicție a consumului de sînge, ne va înlesni să schițăm motivarea etică a alimentației „cașer”.

...A trecut popolul. Din arca lui Noah au ieșit puținii supraviețuitori ai ca-tacismului și, privind în jurul lor, ei au văzut uriașa pustiire ce a provocat-o de-a-lăturarea elementelor primare ale naturii. Înaintea dăului lui s-a produs o ca-tastrofă în sufletul oamenilor; înaintea revărsării puhoaielor, muritorii au fost co-leșiți de puhoaiile patimilor, înaintea rușerii digurilor s-au rupt zăgazele instinc-telor. Precum în om, tot astfel în natură n-a mai existat frînă, iar talazurile po-polului au acoperit o generație care n-a mai știut să-și domine propriile talazuri ale celor mai sălbatice instincte.

În nomenclatura biblică, Creatorul este împodobit cu diverse nume, în care fiecare relevă un alt atribut divin. Eternul, Judecătorul, Puternicul etc. sînt unele din acestea. Explicația pe care o capătă numele „ŞADAI”, adică אֱלֹהֵינוּ שָׂדַי „Cel care a zis lumii: DESTUL”, este concludentă în această privință. Odată așezate fiind temelile creațiunii, odată statornicite toate amănuntele ei, era necesar să răsunе de la un capăt al Cosmosului la celălalt acel cuvînt care să cristalizeze în limite precise cosmogonia. Fără acel „Destul”, întreaga creațiune n-ar fi putut dăinui, căci o revărsare continuă de creație care nu știe cînd și unde să se oprească e ca un suvoi nimicitor, echivalează cu haosul, cu acel tou vavou căruia Creațiunea avea menirea să-i pună capăt.

La fel s-au întîmplat lucrurile și în micul univers pe care îl constituie ființa umană. Deosebirea dintre om și celelalte vietuitoare constă tocmai în „stăpîniți”, care a constituit comandamentul divin al superiorității omului pe scara animalică. Stăpin și nu rob al instinctelor: este formula magică ce eliberează pe om de cătușele oricărei înrobiri. Omul trebuie să știe cînd să spună „destul”, slăbiciunilor, chemărilor trupesti, patimilor care îl răvășesc ființa și caută s-o po-topoească. „După chipul și asemănarea lui Dumnezeu”, el trebuie să-și însușească o fracție din acest atribut Dumnezeiesc și să știe minii zăgazele poftelor, să nu se lase tîrît de ele în adîncurile prăpastiei.

Legenda Golemului pe care creatorul său n-a mai putut să-l domine și, în loc de instrument, a devenit stăpin al autorului său ne dezlănuie întreaga tragedie a unei umanități care n-a știut cînd să apese pe resortul hotărîtor și să minuiască forțele pe care le-a dezlăntuit. Idolatria anticității nu era altceva decît un simbol al înrobirii omului de către opera sa. Profetul Hoșea sintetizează viziunea noastră mesianică, susținînd că atunci cînd se vor ivi vremurile eliberării definitive a ome-nerii de sub jugul oricărei împilări אָדָם נֶאֱמָר עַד אֲחֵינוּ לְמַסְסָה יִתֵּנוּ „nu vom numi drept zeiță ceea ce brațele noastre au săvîrșit!” (14—4). Creația omului nu-l va mai amenința cu nimicirea, ci, dimpotrivă, se va lăsa minuită spre binele său.

Cînd se statornicește deci, după potop, legămîntul cel etern care va avea să aducă chezașia dăinuirii speciei umane, care va avea s-o cruce de perspectivele unei noi catastrofe, prima grijă este ca omul să redevină stăpin pe instinctele sale, stăpin pe inteligența sa, stăpin pe creația sa. Fără a fi ascet, omul va trebui să cîntărească pînă unde apeleacă urechea la cerințele trupului său și cînd e momentul de a spune „destul”.

Stăpin al regnului animal și al celui vegetal, omul le va folosi spre a-și as-țumpara foamea, spre a-și hrăni trupul. S-ar părea că aceasta nu va fi altceva decît o funcție animalică. Iudaismul se opune însă unei atari concepții. Tocmai în im-pplinirea acestei necesități organice, omul trebuie să se deosebească de fiară și să știe cînd să spună „Destul”. Atît cit e nevoie spre a-și asigura traiul: aceasta e granița dincolo de care n-are voie să treacă.

Consumul de sînge, după concepția divinului autor biblic, e menit să răsco-lească instinctele sîngeroase ale omului și de aceea ne ferim de el. Tăierea rituală nu e altceva decît găsirea celei mai blînde metode de a sacrifica animalul fără durere și de a face să i se scurgă sîngele. Săratul cărnii după ritualul nostru ur-mărește același scop: extragerea sîngelui, ca omul să nu-l consume.

Tocmai în satisfacerea elementarelor nevoi ale trupului său, omul să știe a fi stăpin și nu rob, să aibă norme de la care să nu se abată, să facă din ea un mijloc și nu un scop.

LECH—LECHA

וְהָאֵלֹהִים בְּדָרְוָה יִשְׁכְּבוּ לְךָ צִדְקָה (בראשית ט"ו ב')

„Și a crezut în Dumnezeu și i-a socotit-o dreptate” (Genesis 15—6).

Cel dintîi evreu, Avraham, își afirmă cu tenacitate credința în Unicul Dumnezeu pe care l-a descoperit.

Crede într-un singur Dumnezeu și într-o singură umanitate. Dărimă idolii care impart semnițele și cheamă oamenii, noroadele, la unitate, la dragoste, la pace. Înfruntă pe potențați și ia apărarea robilor, căci el crede în dreptate, atributul suprem al Dumnezeului care i s-a revelat.

Avraham nu se limitează la atît. El propovăduiește credința, ciștigă suflete, duce cuvîntul binelui între mulțimile care erau insetate să-l asculte. Oamenii tresar auzind mesajul dreptului la viață al tuturor oamenilor, fără deosebire, ei capătă conștiința pterii lor și se avîntă în luptă pentru a-și croi o soartă mai bună.

EMUNA și TZEDAKA; CREDINȚA și DREPTATEA; iată două noțiuni care se întrepătrund în filozofia despre viață a lui Avraham. Ele vor cuprinde însăși esența Torei, a învățăturii poporului care poartă pe drept cuvînt numele de אָדָם אַבְרָהָם „poporul Dumnezeului lui Avraham” (Psalmi 47).

TÎRGUL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI 1984

La 21 octombrie a.c., s-a închis Tîrgul Internațional București — TIB '84.

Vizitînd acest prestigios tîrg, am avut și noi satisfacția de a constata că el a fost o manifestare economică cu caracter general, o fereastră deschisă larg spre cunoașterea nemijlocită a forței și dinamismului economiei noastre socialiste, a posibilităților ei de a realiza produse de înaltă tehnicitate, a marelui potențial de muncă și creație românească. Tîrgul Internațional București a atestat, în modul cel mai convingător, dorința ne-strămută a României de a amplifica continuu relațiile sale economice externe, participarea sa la circuitul mondial de bunuri, de a întări și mai mult legăturile de prietenie cu toate țările lumii, în interesul cauzei păcii, colaborării și înțelegerii între popoare.

TIB '84 a oferit o imagine sintetică și elocventă a rezultatelor remarcabile obținute de Republica Socialistă România în toate domeniile de activitate, a perspectivelor largi de dezvoltare deschise în fața întregii economii românești, expo-natele standurilor românești fiind o do-vadă în acest sens. România a oferit la

această ediție, jubiliară, a zecea, TIB '84 cele mai recente, mai originale și mai perfecționate produse în toate ramurile, ca: de pildă, mașini, instalații, echipa-ment, aparate, ca și documentare, design, licențe privind tehnologia în metalurgie, telecomunicații, energetică, electronică, automatică, pentru producția, transportul, distribuția și controlul energiei electrice, pentru tehnologie nucleară, minerit, pet-rol și gaze naturale, industriile chimică, farmaceutică și cosmetică, a cauciucului și maselor plastice, mobile, lemnelui și hîrtiei, materialelor de construcție, mij-loacelor de transport, inclusiv echipa-mentul instalațiilor respective, imprime-rie, echipament și materiale pentru obiective social-culturale și turistice, pentru agricultură și industria alimentară, aparate de măsurat și control, computere, bunuri agricole și industriale de larg con-sum, ca și materii prime solicitate în diferite domenii.

Exponatele românești au trezit un larg interes în rîndurile specialiștilor și ale oamenilor de afaceri și au constituit obiectul a numeroase și importante tranzacții comerciale și contracte.

VIZITĂ LA PAVILIONUL ISRAELIAN DE LA T.I.B. '84

Miercuri 17 octombrie a.c., o delegație a Federației Comunităților Evreiești, în frunte cu Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, a vizitat pavilionul israelian din cadrul Tîrgului Internațional București — T.I.B. '84.

Excelența Sa Zvi Brosh, ambasadorul statului Israel la București, a întîmpinat delegația și s-a întretînut cordial cu ea.

Dna Miriam Zivan, prim-secretar cu probleme economice al Ambasadei Israelului, a dat ample explicații în legătură cu exponatele prezentate. S-a relevat că la această ediție (a X-a) a prestigiosului Tîrg Internațional de la București au participat mai multe întreprinderi decît în anii precedenți. Alături de firme care privesc comunicațiile, ca: EL-AL, ZIM,

Israel Government Tourist Office, au fost prezente firme industriale sau comerciale ca: Negev Phosphates, Mactheshim, Cotton Board, Citrus Marketing Board, Intercommerce, Eti Bogen, Helena Rubinstein, Yachim etc. Au fost expuse și produse tehnice variate (kibbutul „Kirat Anavim” prezintă materiale izolate pentru țevi, sint expuse produse de tehnică dentară etc.).

Delegația F.C.E. a apreciat cu plăcere că există bune relații economice între R. S. România și statul Israel și că se acționează în direcția dezvoltării relațiilor pe multiple planuri.

Eminența Sa a mulțumit gazdelor pentru invitație și pentru primirea făcută.

Vizita a decurs într-o atmosferă prietenească.

Documente maramureșene

(Urmare din p. 1)

unii pe cont propriu, dar cei mai mulți ca arendași săraci.

Este interesant de remarcat și faptul că evreii maramureșeni erau buni gospodari și țineau la casele lor un număr însemnat de vite, lucru ce nu le era interzis prin lege. Astfel, descripția din 1793 ne arată că în cele trei plase amintite ei dețineau 152 de cai, 230 de bovine (printre care 224 de vaci) etc.

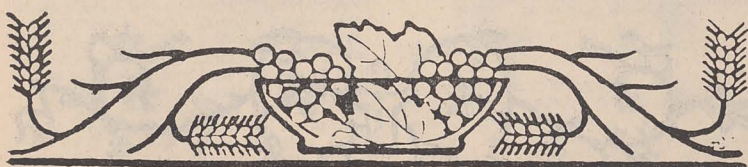
Cîteva documente ne oferă o imagine despre străduințele comunităților de a crea propriile lor instituții. Astfel, în-tr-un memoriu datat 8 decembrie 1822, se arată că tatăl petiționarului și alți opt enoriași au ridicat sinagoga din

Borșa și au obținut un loc pentru cimitir.

În fruntea evreilor din Maramureș se găsea un jude, iar rabinul din Sighetu-Marmației avea o jurisdicție specială, prezînd și un tribunal ritual.

Situația evreilor din Maramureș din punct de vedere juridic se asemăna cu a celor din părțile vestice ale Transilvaniei (Sătmăr, Bihor, Arad etc.). Ei trebuiau să suporte sarcini fiscale oneroase. Astfel, descripția din 1773 ne arată că 32,36% din venitul estimativ al evreilor din cele trei plase sus-amintite a fost încasat de stat, comitat și domenii, sub diferite titluri.

Sperăm că în viitorul apropiat datele arhivistice referitoare la Maramureș vor putea duce la elaborarea unui studiu mai amplu.

Seară de Simbat

Tora. Cântă corul

„Talmud Tora“

Kibuțul „Yad Mordehai“ la 40 de ani

Numele de „Yad Mordehai“, după numele comandantului răscoalei din ghetoul din Varșovia, Mordehai Anielewici, a fost acordat unui kibuț înființat în urmă cu 40 de ani, de către zece membri fondatori. În prezent kibuțul numără 364 de membri, dintre care 208 tineri. În războiul de eliberare, kibuțnicii, urmând exemplul eroului Mordehai Anielewici, au luptat cu vitejia și dăruirea celui cărui îi este scumpă libertatea. Au căzut eroic 18 membri.

Rezultatele muncii entuziaste a acestor oameni sînt impresionante. Pe cei 10 000 de dunam², cît cuprinde terenul destinat agriculturii, se cultivă pomi fructiferi (avogado, peri, nuci), bumbac, grîu, porumb, cartofi, mazăre.

Kibuțul posedă 300 de vaci, de la care se obține o producție anuală de 2,5 milioane litri de lapte. Din creșterea păsărilor se realizează 800 de tone de carne, iar din albinărit 80 de tone de miere.

Kibuțul „Yad Mordehai“ posedă și o fabrică de produse electronice.

Conducătorii acordă o atenție deosebită calificării superioare a tinerilor. Astfel, 27 de tineri studiază în universități și în alte școli superioare.

Prin munca și rezultatele obținute, ei cinstesc memoria eroului al cărui nume îl poartă kibuțul lor.

* Un dunam = 919 m².

Reînnoiți-vă din timp abonamentele la REVISTA CULTURII MOZAIK pe anul 1985. Abonamentele se fac la comunitățile locale sau prin mandat poștal, trimițînd lei 75 (costul unui abonament pe un an) pe adresa:
Federația Comunităților Evreiești,
str. Sf. Vineri 9, cont 45.10.7.062
B.N.R.S.R., sector 3, București.

CONFERINȚE

BOTOȘANI

În ziua de 14 octombrie a.c. a avut loc deschiderea ciclului de conferințe inițiate de Federația Comunităților Evreiești.

Cu această ocazie a fost organizat un simpozion cu tema: „Muzica evreiască“. Dirijorul Filarmonicii din Botoșani, **Modest Cichirdan**, a vorbit despre „Evreii și muzica“, iar președintele comunității, **Chițu Sumer**, a făcut o expunere despre „Interpreți evrei din Botoșani ai muzicii populare evreiești“.

În continuare, compozitorul **Dumitru Bughici** ne-a prezentat tema: „Folclorul evreiesc“, cu exemplificări cîntate de domnia sa la pian.

A fost o acțiune reușită, primită cu multă căldură de numerosul public prezent în sală.

I. BERMAN

ALTE CONFERINȚE

14 octombrie a.c.

DOROHOI — Compozitorul **Dumitru Bughici**: „Muzica evreiască“
PLOIEȘTI — Publicistul **Anton Celaru**: „Isaac Bashevis Singer“

TIMIȘOARA — Scriitoarea **Tania Lovinescu**: „Poezii evreiești din România“

21 octombrie a.c.

BRAȘOV — Regizorul **Zoltan Turner**: „Marc Chagall“
CONSTANȚA — Prof. **Victor Rothenberg**: „Evreii și muzica“
GALAȚI — Acad. prof. dr. doc. **N. Căjal**: „Evreii și medicina“

27 octombrie a.c.

IASI — Scriitorul **I. M. Ștefan**: „Date inedite despre exploratorul Țării de Foc **Iulius Popper**“

28 octombrie a.c.

TULCEA — Publicistul **Anton Celaru**: „Isaac Bashevis Singer“
PLOIEȘTI — Prof. **Marc Clarian**: „Renasterea limbii ebraice vorbite“
ORADEA — Compozitorul **Dumitru Bughici**: „Muzica evreiască“
BAIA MARE — Regizorul **Zoltan Turner**: „Marc Chagall“
BRAILA — Publicistul **Dumitru Hincu**: „Stefan Zweig, drama unei conștiințe“

Comunitatea Evreilor din București anunță că în luna noiembrie 1984 vor avea loc următoarele conferințe:

- simbătă 3 noiembrie — Prof. dr. **Henri Wald**: „Natură și istorie în iudaism“
simbătă 10 „ — Scriitorul **Vladimir Tamburu**: „Căsătoria în tradiția iudaică“
simbătă 17 „ — Dr. **A. Șaim**: „Din problemele sănătății umane — de la **Maimonide la H. Baruck și J. Hamburger**“
simbătă 24 „ — Regizorul **Zoltan Turner**: „Evreii deschizători de drumuri în științele moderne“

Conferințele vor avea loc în sala din str. Popa Soare nr. 18. Ora de începere: 18 și 30 min.

TEATRUL EVREIESC DE STAT BUCUREȘTI

str. Iuliu Barasch 15 — tel. 20 39 70

anunță deschiderea stagiunii 1984—1985. În repertoriu: „Între caftan și smoking“, „Trubaduri și Purim-spîleri“, „Cîntați cu mine un cîntec“ (recital de cîntece populare evreiești), „Efras Saga“, „Se caută o stea“ și premiera spectacolului „Înțelepții din Helem“, de **M. Gherșenzon**.

Textul spectacolelor poate fi ascultat și în limba română, la cască.

De ce lumea muzicii reprezintă pentru Jack și Ada Bratin un echivalent al existenței înseși? A fi muzicolog e mai mult decât o profesiune; e o vocație. Și această vocație a soților Bratin vine de departe, de foarte departe: din antica Iudее, unde levitii aduceau zilnic laude Creatorii în Templul visat de David și construit de Solomon.

Cu tot firescul, Jack și Ada Bratin, urmași ai casei lui Levi, și-au închinat viața muzicii, spre o mai pasionată înnoibilă a spiritului uman. Mai mult decât cuvîntul, sintetic, abstract, precis, mai durabil decît piatra și decît culoarea, dar adresîndu-se cu precădere intelectului, muzica vorbește, pătrunde, lucrează direct asupra sufletului, înălțîndu-l, făcîndu-l să intuiască dintr-odată tot ceea ce cuvîntul realizează în timp.

Cartea lui Jack și a Adei Bratin își dezvăluie, dincolo de evidentialul profil memorialistic, tocmai aceste infrastructuri iudaice, vizibile ca marcă stilistică, ca mod de a simți și de a gîndi, sub raport biografic, în schițele de portret ale altor mari compozitori și virtuozii evrei care au marcat favorabil formația estetică a multor generații de ascultători.

Forța retrării, exuberanța și melancolia, arta întrebării, cu reverberații, cu strălucirea altor întrebări, în lanț, în cugețele cititorilor, alcătuiesc, încă din prefața cărții, semnata de Jack Bratin, o carte de vizită a specificului iudaic al muzicologului. Și tot aici, adică de la primele pagini, Jack Bratin își mărturisește una din trăsăturile fundamentale de sorginte iudaică: îndărătnicia, în sensul bun al cuvîntului, puterea de a-și urma vocația, în pofida (davke) obstacolelor de natură familială (dorința părin-

ților de a-și vedea fiul economist) și medicală (deficiențele de vedere de care autorul acestei cărți a suferit din copilărie). Deși absolvent al unei facultăți de științe economice, mentorii săi spirituali sînt un Kalman, un Horowitz, un Rubinstein.

A vorbi despre galeria bogată a personalităților muzicale pe care Bratin o desfășoară într-un evantai al contribuției și al locurilor ce le revin acestora în istoria muzicii acestui secol înseamnă a reduce valoarea cărții la nivel documentar. Bratin se dovedește însă a fi, indisputabil, un fiu al Cărții. Capacitatea de

dintre soții Bratin și Rubinstein: „...ne-a luat emoționat fețele în mîini, încercînd să scruteze urmele pe care le săpaseră anii de grele încercări ale războiului“.

Ceea ce îl impresionează la Bronislaw Huberman, în perioada cînd monstruoșitățile naziste începuseră să-și facă simțită prezența în Europa, este faptul că nici un sacrificiu material nu i se părea acestuia prea mare pentru a-și ajuta confrății loviți de stihia hitleristă. Nevoia, bucuria de a cunoaște ale lui Nathan Milstein, de a se contopi cu natura și de a degusta fructele geniului uman transfigurate în tot atitea opere de artă,

ție iudaică a transiterii cunoștințelor tinerei generații — toate acestea converg în direcția unghiului iudaic de perspectivă al cărții.

O altă latură a existenței lui Bratin de o jumătate de veac în lumea muzicii o constituie interferențele culturale și elevatele prietenii dintre muzicienii evrei și neevrei. Asistăm, sub acest aspect, parcînd filele cărții, la un alt gen de Olimpădă, de stringere a mîinilor albe, negre, galbene sub semnul emoției artistice, al măiestriei, al deplinei colegialități.

Autoexilarea lui Casals din Spania franchistă la San Juan, în Puerto Rico, formă a protestului său antinazist, rezumatul — de acută actualitate — al unei discuții cu „Pablissimo“, „pace și liniște pentru toată omenirea; trebuie să lupțăm din răspuțeri pentru aceasta“, pasiunea extraordinară pentru folclorul românesc a lui Hary Brauner, un concert de neuitat al lui David Oistrach la București, sub bagheta lui George Enescu, marea prietenie a discipolului Menuhin pentru profesorul său Enescu, rolul lui Enescu în afirmarea vocației compozitice a lui Ludovic Feldman, contribuția colecționarului Solomon G. Guggenheim, fondatorul unui cunoscut muzeu american cu același nume, la mai buna cunoaștere a operei lui Brăncuși — iată cîteva indiciatoare de marcaj ale drumului înfrățirii la care aderă, din adîncul inimii, Bratin.

Cum absoarbe Jack Bratin un spectacol muzical? „Cu ochii și cu urechile, cu mintea și cu toți porii“. Afirmăția autorului, dăruită hîrtiei prin abnegația Adei Bratin — ca, de altfel, tot ce a înmagazinat muzicologul pentru memoria generațiilor viitoare în această carte —, închide paranteza ei iudaică.

Levitul Bratin nici nu poate asculta vreodată altfel muzica.

E. SUHOR

VIRTUȚILE MUZICII*

a palpa punctul sensibil pe care omul condeului știe să-l scoată în evidență își găsește, prompt, nenumărate exemplificări.

Iudaismul lui Schönberg e văzut prin filiația avrahamică a luptei pentru afirmarea unei concepții originale (dodecafonismul). Lui Rubinstein îi sînt reliefate umorul, dragostea de viață, unite cu înțeleapta ei înțelegere, pendularea afectivă între spiritul „Cîntării Cîntărilor“ și cel al „Eceziastului“.

Neastîmpărul, spiritul critic, față de sine în primul rînd, elemente iudaice unanim recunoscute, l-au făcut pe marele artist care a fost Rubinstein să afirme că efortul de a fi azi mai bun decît ieri l-a condus în decursul întregii sale cariere. (Carieră e impropriu spus, aici e vorba mai curînd de un sacerdotiu.) Evocarea Holocaustului e punctată cu amintirea unei furtuni în reîntîlnirea, peste ani,

* Jack și Ada Bratin. **O jumătate de veac în lumea muzicii**. București, Editura Eminescu, 1981.

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

COMEMORARE

În prezența unor oficialități, printre care se aflau și Leopoldo Elia, președintele Curții Constituționale a Italiei, reprezentându-l oficial pe președintele Republicii, Sandro Pertini, precum și Maurice Goldstein, președintele Comitetului Internațional pentru Auschwitz, la Trieste a avut loc o ceremonie solemnă în amintirea înființării aici, în urmă cu patru decenii, a unui crematoriu nazist, în care și-au găsit moartea mii de evrei și de partizani iugoslavi și italieni. Mulțimea prezentă a intonat, în limbile italiană, ebraică, germană, sârbă și croată, imnurile pe care Prokofiev le-a compus în memoria victimelor.

INAUGURARE

Premierul britanic Margaret Thatcher a inaugurat oficial, la Finchley, Centrul pentru Iudaism „Manor House”, cel mai mare centru pentru cercetări în domeniul educației din întreaga Europă. Cu această ocazie, premierul britanic a spus: „Finchley datorează foarte mult evreilor, iar întreaga noastră țară a beneficiat de pe urma prezenței comunității dv. (...) Aș dori să vă mulțumesc pentru acest centru și să vă spun cât de mult admir ce ați realizat aici. În feul acesta ați adus credință și noi speranțe multor, foarte multor oameni.” Dna Thatcher — care este și președinta filialei din Finchley a Asociației de prietenie Anglia—Israel — a dezvelit și placa inaugurală de pe frontispiciul clădirii.

FESTIVAL

La Ierusalim a avut loc de curând Festivalul Israelului, la care au luat parte numeroase personalități ale lumii artistice, printre care s-a numărat și ce-

lebra actriță Claire Bloom, o foarte activă militanță pe tărîm comunitar în Marea Britanie. Iată o fotografiată între Chaim Herzog, președintele Israelului și soția acestuia, Aura.

O NOUĂ IEȘIVA

Sub egida Congregației sefarde pentru educație și cultură, la Buenos Aires a fost inaugurată o nouă ieșiva dotată cu mijloace moderne de învățămînt și cu o capacitate de 80 de elevi. Pe lângă clasele destinate studiilor primare și secundare, funcționează aici și o grădiniță pentru copii, precum și un centru de educație iudaică pentru femei. Noua instituție de cultură poartă numele „Beit David”.

ANIVERSARE

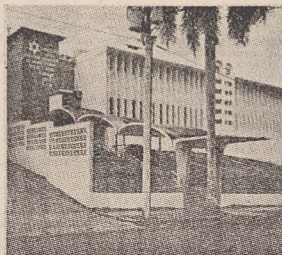
Congregația sefardă din Panama și-a sărbătorit de curînd jubileul său de aur. În prezent, cei 6500 de membri ai acestei mici congregații dispun de un centru comunitar, unde se desfășoară o intensă activitate, precum și de o sinagogă proprie.

EDUCATIVĂ

Comitetul educativ al Federației Evreilor din São Paulo (Brazilia), în colaborare cu conducerea școlilor evreiești, a elaborat noi materiale didactice, moderne și eficiente, de predare a limbii ebraice. Aceste materiale au fost distribuite în toate școlile evreiești din statul São Paulo.

IN MEMORIAM

La Ierusalim a fost inaugurată „Casa Greciei”, consacrată memoriei evreilor greci care au fost persecutați și masacrați de

către nazisti în timpul Holocaustului. Din partea elenă, la ceremonie au luat parte distinse personalități politice și culturale.

TABĂRĂ DE VARĂ

La Barcelona (Spania) a fost organizată o tabără evreiască de vară, reunind 180 de tineri din 12 comunități din Spania. Este pentru prima oară cînd are loc un astfel de eveniment în această țară. Scopul a fost instruirea participanților în vederea răspîndirii tezaurului de cultură iudaică în rîndul populației evreiești din Spania.

CINSTIRE

Lui Wilhelm Hammann din Düsseldorf (R.F.G.) i s-a decernat, post-mortem, Medalia celor Drepti, pentru că, în timpul cît el însuși a fost deținut în lagărul nazist de concentrare de la Buchenwald, a salvat viața a 159 de copii polonezi, evrei și neevrei, riscîndu-și propria sa viață.

Institutul „Yad Vashem” a atribuit aceeași distincție și dnei Marie Gruenberg, tot din R.F.G., o neevreică în vîrstă azi de 81 de ani, care a salvat viața mai multor evrei, adăpostindu-i în locuința sa în timpul hitlerismului.

MUZICALĂ

La „Lincoln Center” din New York este programată pentru începutul anului viitor premiera mondială a lucrării muzicale „Kadiș pentru Terezin”, scrisă de dr. Ronald Senator. Libretul lucrării este bazat pe poezii și pagini de jurnal scrise de deținuți din acest fost lagăr nazist. Elie Wiesel va fi povestitorul care va prezenta textul la premieră. Această lucrare urmează să fie apoi executată la mai multe temple, catedrale și școli publice de prim rang. Amintim că dr. Senator este, de asemenea, autorul unui oratoriu compus în memoria soției sale, Dita, care a fost deținută în lagărul de la Auschwitz.

DISTINCȚIE

Regele Baudouin al Belgiei a iminat lui Ephraim Schmidt — autorul volumului „Istoria evreilor din Antwerp” (o carte de poezii pe teme iudaice) — distincția de „Cavaler al Ordinului Leopold I”, cea mai înaltă distincție belgiană, care i s-a decernat pentru meritele sale deosebite pe tărîmul cultural.

INSTITUT

În statul Belo Horizonte (Brazilia) a fost inaugurat Institutul Istoric Evreiesc, creat cu ajutorul federației evreiești de aici. Cu această ocazie au fost deschise o expoziție de documente și fotografii referitoare la istoria evreilor din zonă, precum și un tîrg al cărții evreiești. Maria Amalia Bandeira de Mello, profesoară la Facultatea de istorie a Universității federale din Minas Gerais — capitala statului Belo Horizonte —, a relevat importanța acestor cercetări istorice.

ÎNVĂȚĂMÎNT

Consiliul Central al Educației Iudaice din Argentina (Vaad Hachinuch Hamerkazi Bearguentina) a editat un ghid pentru predarea limbii idiș în școala primară, care s-a bucurat de o călduroasă primire făcută de specialiștii din această țară și de pe întreg continentul latino-american. Ghidul — intitulat „Vegvaizer farn lerer fun on-heib shul” și semnat de un grup de specialiști în domeniu — este redactat în întregime în idiș și adaptat celor mai moderne mijloace de predare.

EDITORIALĂ

La Buenos Aires a apărut primul număr al noii publicații „Telex de la B'nai B'rith Internațional”, organ al Districtului Organizației B'nei B'rith pentru America Latină. Această nouă apariție editorială va insera știri în legătură cu activitatea desfășurată de această organizație în toată lumea. Redactor responsabil este Alfredo E. Neuburger.

EXPOZIȚIE

La Centrul Cultural Municipal „General San Martin” din Buenos Aires a fost deschisă o expoziție intitulată „Artiștii kibbutului”, alcătuită din 35 de lucrări realizate de artiști plastici ai kibbuturilor israeliene. La vernisaj au luat parte artiști plastici și alți oameni de cultură argentinieni, precum și reprezentanți ai comunității evreiești locale.

SIMPOZION

Circa 50 de profesori universitari au luat parte la Paris la un simpozion internațional avînd ca temă predarea limbilor și civilizației evreiești în învățămîntul superior. Simpozionul a fost organizat din inițiativa Universității Sorbona și a Centrului Interuniversitar de Înalte Studii asupra Iudaismului Contemporan.

COMUNITARĂ

În Spania a luat ființă Federația Comunităților Evreiești din această țară, care are drept scop coordonarea și conducerea activităților cu caracter evreiesc.

ȘCOALA

Prima școală evreiască din Mexico City, „Yiddish Shule”, și-a aniversat recent 60 de ani de rodnică activitate. Școala — ale cărei începuturi au fost modeste — dispune în prezent de o clădire ultramodernă și numără peste 1500 de elevi.

CONCERT

La Centro Pro-Arte din Curaçao, un grup de artiști lirici din Venezuela au susținut un concert de muzică evreiască, iar fondurile realizate din încasări au fost donate comunității locale, în vederea construirii unui centru social și cultural comunitar.

CENTRU DE STUDII

Populara actriță și cîntăreață de renume mondial Barbra Streisand a inaugurat oficial centrul de studii iudaice purtînd numele tatălui ei și plasat

în campusul Universității Ebraice de pe Muntele Scopus. Adresîndu-se auditoriului care a luat parte la ceremonie, actrița a declarat că se va dedica ea însăși educației iudaice. Fotografia o reprezintă pe actriță la Muzeul Diasporei.

DECES

Rabi Samuel Sperber, în vîrstă de 82 de ani, a încetat din viață, la Ierusalim. Emigrat din România în 1934, Sperber a fost vreme îndelungată directorul lui „Merkaz Limmud” („Centrul de studiu”) din Manchester (Anglia) și vicepreședintele Federației Mizrahi a Marii Britanii și Irlandei de Nord. În 1971 a făcut Alia și a devenit consultant al Departamentului de predare a Torei și culturii iudaice din cadrul Agenției Evreiești.

MERITE DEOSEBITE

Muni S. Evers, primar, de foarte mulți ani, al municipalității New Westminster (Canada), se află printre cei care au fost distinși cu prestigiosul „Ordin al Canadei”, una dintre cele mai înalte distincții atribuite de guvern pentru merite deosebite în serviciul națiunii. Evers este unul dintre cei mai activi membri pe tărîm comunitar, fiind și unul din enoriașii congregației „Beth Israel”, pe care o slujește cu devotament. Amintim că în 1974 Evers a primit Premiul A. H. Robins pentru servicii deosebite aduse comunității, iar în 1982 a fost proclamat „Cetățeanul anului”.

DEMOGRAFICA

În conformitate cu datele furnizate de Anuarul Statistic Evreiesc din S.U.A. publicat anul acesta, circa 95% din întreaga populație evreiască este concentrată în nouă țări, după cum urmează: S.U.A. — 5,7 milioane; Israel — 3,3 milioane; U.R.S.S. — 1,6 milioane; Franța — 530 000; Marea Britanie — 350 000; Canada — 308 000; Argentina — 233 000; Africa de Sud — 119 000; Brazilia — 100 000.

Comunități sub 100 000 există în: Australia — 75 000; Ungaria — 63 000; Mexic — 35 000; R.F.G. — 33 500; Italia — 32 000; Iran, România și Uruguay — fiecare cu cite circa 30 000; Etiopia — 27 000.

PREMIERA

La „Royal Albert Hall” din Londra, Orchestra Filarmonică a BBC-ului, sub bagheta lui Edward Downes, a prezentat premiera lucrării simfonice „L'Eylah”, compusă în amintirea surorii dirijorului, care a căzut victimă prigoanei naziste din timpul Holocaustului.

PICTURĂ

La Coventry Cathedral din Londra a fost deschisă expoziția de pictură a artistei plastice Edith Birkin, avînd ca temă Holocaustul.

MEDICALĂ

Specialiștii de la Institutul Tehnion din Haifa au constatat că o specie de ciulină care crește în nordul Israelului este foarte eficientă în tratarea diabetului, dînd rezultate mai bune decît insulina sau alte medicamente uzuale de sinteză.

PREMIU

Congresul Evreiesc din America Latină a decis acordarea Premiului „Meritul Intelectual Iudaic” pe 1983 prof. Jacó Guinsburg.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

FRATERNAL VISIT

Chief Rabbi dr. MOSES ROSEN

LIGHT AND DARKNESS...

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ לַיְלָה וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאוֹר (בראשית א' - 5)
 "And God called the light Day, and the darkness He called Night. And there was evening and there was morning, one day" (Genesis, 1.5).

Light and darkness. A red thread runs through the history of mankind from its first beginnings. This is not only a figure of speech. The thread is red because it has been coloured so by the blood of all the generations, who fought in the permanent clash between two forces: darkness and light.

Men were divided into two categories: angels and devils. Those who adopted a certain belief became the representatives of light, the messengers of heaven. The others were the embodiment of evil, the representatives of the devil and disseminators of moral disaster.

White and black. These were the colours separating people, peoples and principles. No intermediate hues were admitted.

If some represented only good and others only evil, it was only natural to reach the sinister conclusion that gave the former the right to live and condemned the latter to extermination. "Heretics" had to choose between conversion and the stake of the Inquisition. Ostracism in the biological field is the province of Nietzsche's *Übermensch* or Superman. In our own days the practical application of such a division of humankind produced the columns of smoke rising from the stacks of the crematoria at Auschwitz and Maidanek.

What are the views of Judaism on this matter? The fact that it always was the number one victim of intolerance would have been more than sufficient a reason for it to resolutely banish intolerance. Our progress on the paths of history certainly was not strewn with flowers. Many are the thorns that drew blood on those paths, but we never told those who stigmatized us, who said we were wholly evil, that only we were the representatives of absolute good.

We emerged on the stage of history with a faith, a concept of life, a teaching. We believe in it. We are convinced that it represents the truth, the expression of good, of light.

However, we have never made the mistake of not respecting the beliefs of others. We have never tried to impose our faith by autosdafé on those who had a different belief. We have found constructive, beneficent elements that deserved attention and adoption in every philosophy and every religion. Like Rabbi Meir, who said "on finding a pomegranate ate the pulp and threw away the rind" (Talmud Hagiga, 15), we have learned from diverse cultures and civilizations what we thought was good in them whilst preserving the essence of our own teaching. "The beauty of Yafet" often entered the "Tents of Sem." We have rejected prejudice and superstition, which we threw away like a useless rind, but we have taken the useful, tasty pulp.

This we have done because we never drew a clear-cut line of demarcation between good and evil. We did not divide men into two camps, good and bad, even as the light and darkness are not severed at one stroke. There is a transition from one to the other. "None may consider himself so righteous as to have done only good, without ever committing a sin."

אין צדק בלא תמיד ישעיהו טוב ולא ידעא

In the same way, we have no right to brand anybody as an incurable criminal, as a man who has nothing good in him. The path of improvement is always open. Nobody can crown himself with the nimbus of infallibility, just as nobody must be stigmatized with absolute infamy.

Life is much too diverse to be pressed into rigid forms. It must not be made into clichés. There is a mixture of hues in each man, in every concept.

The Almighty has taught us this truth ever since *Bereshit*, the Great Beginning. It was His intention, the Torah tells us, to absolutely separate the light from darkness. "And God called the light Day, and the darkness He called Night." Day and Night. Darkness and light. Such was the concept. Reality, though, proved to be different.

"And there was evening and there was morning, one day." The Creation is characterized neither by the pitch of midnight, nor by the brilliance of midday. Instead of the intended days and nights, we see dusk and dawn. Both are relative notions.

The evening shadows bring on the surrounding darkness, but the light has not entirely disappeared. Daybreak proclaims the triumph of the blessed sunrises, but the shadow of darkness has not been dispelled altogether.

Never, not even when it seemed that there was not the least ray of hope anywhere, did we lose our faith and hope. We perceived that it was evening, not night, that the long-expected day of deliverance would come.

A delegation of the Jews from Vancouver (Canada) has visited us on the days of the 23rd to the 25th of October. The delegation was formed by: Trudy and Daniel Pekarski (leader of the group), Isaac Moss (executive manager of the Jewish Community from Vancouver), Carole and Zwi Malkin, Gayle and Alvin Rossman, Risa and William Levine.

On Tuesday, the 23rd of October, the delegation was received by His Eminence the Chief Rabbi dr. Moses Rosen, who offered abundant explanations about the situation of our community both in the past and in the present times and answered the questions that were asked. The meeting was also attended by: Ing. Th. Blumenfeld, president of the Jewish Community from Bucharest, prof. dr. doc. Nicolae Cajal, head of the medical department of the Federation of Jewish Communities, and prof. Haim Riemer, editor-in-chief of the "Journal of the Romanian Jews". Being extremely interested to find out as much as possible on the life of the Romanian Jews, the delegation visited synagogues, the History Museum of the Jewish Communities

from Romania, the "Amalia and Chief Rabbi dr. Moses Rosen" Old Aged Home, the "Martin Băluș" Old Aged Home, the assistance department of the Federation of Jewish Communities and its annexes, the consulting room for medical and social assistance of the Jewish Community of Bucharest, they met the members of the choirs and orchestras belonging to the Talmud Torah courses. Everywhere, the guests were deeply impressed by what they saw and expressed their admiration towards the realizations of the Federation of Jewish Communities and towards its leader, Chief Rabbi dr. Moses Rosen.

The guests were also strongly affected by the sight of the monuments which were raised to the memory of our "kedoshim" from the "Struna" ship, of our "kedoshim", victims of the fascist pogrom from January 1941 and the "kedoshim" murdered by the Hitlerists and their bodies transformed into "pure Jewish soap".

On Thursday, the 25th of October a.c., the guests left our country and departed for Israel.

SIDY THAL (1912-1983) EVENING

This commemoration should have been an anniversary. How can one commemorate something that is maybe more vivid than life itself, the Theatre? How can one personify in a voice the whole richness of gestures and movements, of looks and smiles, the entire complexity of the Actor? And yet, it is possible! Yet, we can have the revelation of a great actress like Sidy Thal through her voice, and through evocations. But this involves one thing: the deep implication that our "lecturers" of the evening of the 20th of October had in the subject. They made a homage of the evocation, it became gratitude and them embodied in song — everything beneath the lucid, slightly wondering and yet dominating look of Sidy Thal... out of a portrait. She was only in a portrait (created by the talented painter Iulius Meltzer) but she lived in the hearts of all those who were present, even in the hearts of those who never met her, never saw her. Because the love and admiration of the "witnesses" of the great lady of the Jewish theatre became relevant image.

We have to name first of all the man that didn't appear on the stage, but was the initiator of this evening, the passionate collector of "Jewish soul" of Jewish music and verse, Sache Braunstein. But the priority on the stage was given to the "eye witnesses": the writer Isosif Bercovici, Andronic, the actress Sedy Glück, the composer Henry Mălineanu. Each of them represented a special point of view: the public (but an informed one), the colleague, and the man of the orchestra (at that time). And all three of them knowing the "behind of the scenes", that means the hard work, the countless rehearsals, the truly profes-

sional exigence of this frail woman, with huge eyes and warm voice — Sidy Thal.

The evocation was not centered exclusively on Sidy Thal. The great man, who practically created the modern Jewish Theatre, the great director that realized a decisive turning point in the style of acting and in the choice of repertory, Jacob Sternberg, was also remembered and highly praised.

And then our great actress Sedy Glück sang, and this came like a challenge for the young generation too. The actress Tricy Abramovici proved that the spirit of Sidy Thal's art is still living, is regenerated with every actor that makes of the Jewish theatre his reason for being, that takes further on the tradition of singing and dancing, of poetry and monologue, of everything that represents the so needed many-sidedness of the Jewish theatre.

The moving evocation and poem of Leo Schadach, which were extremely impressively read by the actor Dan Schlanger demonstrated once more the great importance of the theatre in the life of the Jewish population of this country.

But the great revelation was the voice of Sidy Thal. She came to life. Performing parallel parts, the mother, the father and the children, singing and reciting, giving subtle nuances to the tragic significances of her monologue, Sidy Thal, as a messenger beyond time, overwhelmed us.

Her song proved once more that art is immortal, that the Jewish theatre lives, that we are its "eye witnesses" and therefore indebted to it. We deeply thank for this marvelous evening.

DANA CAMIL-SCHLANGER

LECTURES

BOTOȘANI

On the 14th of October a.c., the opening of a new series of lectures initiated by the Federation of Jewish Communities took place.

On this occasion, a symposium was organized, having as a subject: "Jewish Music". The conductor of the Botoșani Philharmony, Modest Cichirdan spoke about "The Jews and the Music" and afterwards the president of the community, Chifu Sumer, delivered a lecture on the theme: "Jewish performers of the Jewish folkloric music in Botoșani".

The composer Dumitru Bughici followed with "Jewish folklore", with exemplifications that he himself played at the piano.

It was a successful manifestation, warmly greeted by the numerous public.

I. BERMAN

OTHER LECTURES

The 14th of October

DOROHOI. Composer DUMITRU BUGHICI: "Jewish Music"

PLOIEȘTI. Publicist ANTON CELARU: "Isaac Bashevis Singer"
 TIMIȘOARA. Writer TANIA LOVINCESCU: "Jewish poets in Romania"

The 21th of October

BRAȘOV. Director ZOLTAN TERNER: "Marc Chagall".
 CONSTANȚA. Prof. VICTOR ROTHENBERG: "The Jews and the Music"
 GALAȚI. Acad. prof. dr. doc. NICOLAE CAJAL: "The Jews and the Medicine"

The 27th of October

IASI. Writer I. M. ȘTEFAN: "Original data about the explorer of the Tierra del Fuego, Iulius Popper"

The 28th of October

TULCEA. Publicist ANTON CELARU: "Isaac Bashevis Singer"
 PLOIEȘTI. Prof. MARC CLĂRIAN: "The Resurrection of the spoken Hebrew"
 ORADEA. Composer DUMITRU BUGHICI: "Jewish music"
 BAIA MARE: Director ZOLTAN TERNER: "Marc Chagall"
 BRĂILA. Publicist DUMITRU HINCU: "Stefan Zweig, the drama of a conscience"

